Posamezni izvod 30 grošev, mesečna naročnina 1 šiling

SLOVENSKI vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

IZ VSEBINE:

MARŠAL TITO O LJUDSKI FRONTI JUGOSLAVIJE
LJUDSTVO JE VZELO USODO V SVOJE ROKE
S PUŠKINIMI KOPITI...
TAKO SPLETKARIJO S SLOVENSKIMI ZADRUGAMI
ZA LASTNINSKE PRAVICE ZILJSKIH KMETOV

LETNIK II. DUNAJ, V PETEK, 10. X. 1947 ŠTEV. 55 (83)

PROTESTIRAMO!

Protestno pismo slov. organizacij

Slovenske množične organizacije so predale po svojih predstavnikih, ki so obiskali šefa britanske civilne uprave v Celovcu polkovnika Kealyja, britanski zasedbeni oblasti ostro protestno pismo zaradi težkih izgredov, ki so se dogodili o priliki vrnitve I. koroške trikrat udarne mladinske delovne brigade in obeh delegacij, ki sta zastopali Slovensko Koroško na kongresu Ljudske fronte in udeležencev narodno osvobodilne borbe Jugoslavije. Pismo ima tole vsebino:

Včeraj, to je v nedeljo 5. oktobra t. l., zvečer so se vrnili iz Jugoslavije mladinska delovna brigada »Franca Tavčmana — Lenarta«, delegacija Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško, ki je sodelovala na kongresu Ljudske fronte Jugoslavije, in delegacija koroških partizanov, ki se je udeležila kongresa jugoslovanskih partizanov. Že takoj po prihodu vlaka, ko so britanski organi pregledali potne liste, so avstrijski obmejni organi na postaji v Podrožčici skrajno žaljivo ravnali z delegacijama in brigado. Avstrijski policist je zastavonoši celo naperil revolver na prsi.

Po odhodu s postaje proti Št. Jakobu so brigado in delegaciji napadli oboroženi britanski vojaki. Pri gostilni Mačnik v Podrožčici, kjer je postojanka britanske obmejne posadke, so bile delegacije in brigada z jurišem britanskih vojakov, oboroženih s puškami, pripravljenimi na strel, nasajenimi bajoneti in z avtomatičnim orožjem, obkoljene. Vojaki so z nekulturnimi izrazi psovali prisotne mladince in delegate ter državnike FLR Jugoslavije in Sovjetske zveze. Na tem mestu teh psovk zaradi njihove umazane vsebine ne moremo ponavljati. Vojaki so zahtevali predajo zastav, ki jih je vodstvo mladinske proge poklonilo brigadi kot priznanje za vzorno sodelovanje in tovarištvo, predajo vodilnih funkcionarjev ter kasneje ponovno oddajo potnih listov. Brigada in delegacije so odklonile žaljivo ravnanje ter zahtevale neoviran odhod na prenočišče. Brez povoda je bilo nato proti brigadi oddanih okoli 30 strelov iz pušk. V takem položaju, ki je trajal okrog 2 in pol ure, so vojaki nato napadli delegaciji in brigado tudi s puškinimi kopiti, tako da je bilo 7 tovarišev ranjenih. V tem navalu je bil pobit na tla in v nezavestnem stanju ugrabljen sekretar brigade tovariš Pörč Karel ter z britanskim kamionom odpeljan v neznano smer. Kljub temu, da so brigadirji medtem zastave zvili, so britanski vojaki ob žaljivem psovanju raztrgali in nasilno odvzeli brigadno in častno zastavo ter tako globoko žalili in razburili prisotne.

Pokrajinska vodstva slovenskih organizacij sporočajo tem potom britanski civilni upravi oster protest proti takemu ravnanju britanskih organov. Tak postopek smo koroški Slovenci doživljali v dobi nacifašizma in ga obsojamo kot skrajno žaljivega za demokratično ljudstvo Slovenske Koroške.

Ob tem drastičnem primeru krivičnega oboroženega terorja smatrajo slovenske organizacije, da naj britanska civilna uprava s preiskavo in kaznovanjem krivcev te oborožene provokacije da javno zadoščenje prizadetim tovarišem in tovarišicam, kakor tudi vsemu demokratičnemu prebivalstvu Slov. Koroške.

Vse slovenske antifašistične organizacije zahtevajo tudi takojšnjo izpustitev sekretarja brigade tovariša Karla Pörča. Prav tako zahtevamo vrnitev nasilno odvzetih dveh zastav, zaplenjenih potnih listov in izpustitev tovarišev, ki so bili v zapornem področju aretirani zato, ker niso imeli potnih listov, ki so jim jih bili odvzeli v Podrožčici.«

Protestno pismo so podpisali Pokrajinski odbor OF za Slovensko Koroško, Zveza mladine za Slov. Koroško, AFŽ, Slovenska prosvetna zveza, Slovenska zadružna zveza, Zveza slovenskih izseljencev, Zveza političnih internirancev.

Delegacija POOF-a protestira pri šefu britanske civilne uprave

V torek 7. oktobra ob 11.30 uri so se pri g. polkovniku Kealyju, šefu britanske civilne uprave za Koroško v Celovcu, zglasili tov. predsednik POOF-a za Slovensko Koroško dr. Fr. Petek, sekretar POOF-a Karel Prušnik — Gašper, dr. Mirt Zwitter in Anica Šporn — Vida. Namen njihovega obiska je bila predaja pismenega protesta zaradi dogodkov v Podroščici v nedeljo 5. t. m. o priliki povratka prve mladinske trikrat udarne brigade Franca Tavčmana — Lenarta, delegacije POOF-a in društva partizanov iz Jugoslavije. Od britanske civilne uprave so bili navzoči šef polkovnik Kealy, neki major in g. Saunders. Po desetminutnem čakanju je bila delegacija sprejeta.

Dr. Petek je ob tej priložnosti izjavil šefu britanske civilne uprave:

»Delegacija prihaja kot zastopnik OF za Slovensko Koroško in drugih antifašističnih organizacij koroških Slovencev, da protestira proti dogodkom v Podrožčici v nedeljo 5. t. m. o prihodu I. mladinske brigade Franca Tavčmana — Lenarta in delegacije koroških Slovencev s kongresa v Jugoslaviji.«

Šef civilne uprave je po tolmaču odgovoril:

»Za dogodke smo že izvedeli. Zdaj preiskujemo podrobnosti, kar pa še ni zaključeno. Zaradi tega nismo v stanu, da bi se razgovarjali o podrobnostih te zadeve; upam pa, da se bo ob obojestranski dobri volji vsa zadeva, ki bi lahko postala kočljiva, sporazumno uredila.«

Tov. dr. Petek je nadaljeval:

»Ugotavljam, da nismo mogli priti prej, ker nas je včeraj avstrijska policija, baje po nalogu beljaškega FSS, pet ur zadržala na zaporni coni na rožeškem mostu, ne da bi nam navedla razlog za to.

Zahtevam, da se tov. sekretar mladinske brigade Karel Pörč, za katerega ni znano, kje je, takoj izpusti, da se vrnejo zastave in knjige, ki so jih dobili mladinci v Jugoslaviji kot nagrado in darilo, prav tako, da se nam vrnejo potni listi, ki so nam jih zaplenili.«

G. polkovnik je izjavil, da teh ukrepov ne more izvesti, ker vsa stvar še ni jasna, gotovo pa je, da zaplenjenih predmetov ne bodo neupravičeno zadržali.

Tov. dr. Petek je dejal:

»Nas posebno zanima, kje je tovariš Pörč in kako mu gre, ker je bil po pričevanju prisotnih pobit na tla in nezavesten odpeljan. Za njegovo nadaljnje zadrževanje ne more biti razloga, ker Osvobodilna fronta garantira, da bo stal na razpolago v primeru potrebe.«

G. Saunders je nato vprašal, ali je bil tov. Pörč res pobit na tla in nezavesten odpeljan. Tovariš Prušnik je na to pripomnil:

»Bil sem osebno navzoč, ko je bil Karel Pörč z brutalno silo pobit na tla in v nezavestnem stanju nasilno ugrabljen; to lahko imenujemo samo človeški rop.«

Sekretar POOF-a Prušnik je tudi iz-

Proces proti Maier-Kaibitschu

— BILANCA NASILJA ČETRT STOLETJA

Dolgo odlagana obravnava proti Maier-Kaibitschu se bo končno pričela dne 14. tega meseca. Slučaj je hotel, da bo kričač 10. oktobra postavljen pred sodišče ravno po dnevu, ki ga je nad četrt stoletja izrabljal za svoja nasilja in grozodejstva nad koroškimi Slovenci.

Brez dvoma je Maier-Kaibitsch kot idejni pobudnik, kot naredbodajalec in kot organizator kriv za vse zločine, ki so jih zagrešili nad koroškimi Slovenci od leta 1920 dalje. Vendar pa Maier-Kaibitsch ni edini krivec — krive so vse one plasti na Koroškem, ki so dolga desetletja načrtno vzgajale in gojile avstrijsko imperialistično agresivno politiko proti jugu, ki so se naslajale na velikonemški miselnosti in ki so s perfidno ustvarjeno ideologijo koroškega regionalizma (»Kärntertum«) raznarodovale slovensko ljudstvo. V »Heimatbundu«, ki ga je prevzela tudi NSDAP, v »Südmarki«, v »Kärntner Landsmannschaft«, v »Heimatkreisih« in v različnih nemško-nacionalnih telovadnih društvih, v delih dr. Martina Wutteja, dr. Graberja, dr. Paschingerja in mnogih drugih koroških »znanstvenikov« je rasel nacizem na Koroškem in so se šolali ob zatiranju koroških Slovencev kadri za nasilja po Jugoslaviji in vsej Evropi. Vse to so jasno razkrili proces proti Rainerju v Ljubljani in različni procesi proti drugim avstrijskim vojnim zločincem v Jugoslaviji. Vse to mora razgaliti tudi proces proti Maier-Kaibitschu.

Če je za avstrijskega drž. pravdnika morda važno tudi veleizdajalsko početje Maier-Kaibitscha, nas koroške Slovence zanima proces proti Kaibitschu samo v toliko, v kolikor bo razkril vse zločinsko početje tega največjega krvnika in njegovih zločinskih pomočnikov nad našim ljudstvom; nas zanima samo v toliko, v kolikor bo ugotovil vse krivice in vso škodo, ki je bila prizadeta našemu ljudstvu od leta 1920 dalje in v kolikor bo za vse to določil pravično kazen in zadoščenje.

Krivda Maier-Kaibitscha in njegovih pomočnikov je tako na dlani, da je ni treba konstruirati šele po dvoletnem težavnem zbiranju posameznih dokazov po načinu dvomljivega indicijskega postopka. Njihova krivda se začenja leta 1920 in traja skozi četrt stoletja trpljenja koroških Slovencev. Objektiven proces proti Maier-Kaibitschu bi moral biti bilanca vsega narodnega zatiranja koroških Slovencev v zadnjem četrtstoletju od kratenja najosnovnejših prirodnih pravic do lastne šole, do svobodnega kulturnega, gospodarskega in političnega življenja pa do nasilne izselitve in fizične iztrebitve!

Slovenske antifašistične organizacije so skupno z avstrijskimi antifašisti v imenu fašističnih žrtev v neštetih resolucijah zahtevale najstrožjo kazen za Kaibitscha in vse nosilce njegove zločinske raznarodovalne politike. Sedaj so zahtevale dostop k procesu, da kot najbolj prizadete žrtve izpovedo resnico.

Vendar začetek procesa v času, ko so izpustili na svobodo Kaibitscheve najožje sodelavce Fritza, Steinacherja, Natmessnigga, dr. Pachnecka in druge obremenjene naciste; ko predsednik »Heimatbunda« ter pisec pamfleta »Heimat in Not« dr. Perkonigg, ki je že leta 1926 zahteval na Dunaju »nasilno« rešitev koroškega vprašanja, uči nemščino na učiteljišču in vzgaja mlade šolnike za slovensko deco; ko znani nestrpnež in sodelavec Maier-Kaibitscha inž. Schumy, ki je ves čas zagovarjal nasilja nad koroškimi Slovenci in slovesno spremljal prvega Hitlerjevega odposlanca generala Ludendorffa po koroški zemlji, odločilno vpliva na avstrijsko politiko; v času, ko s pomočjo avstrijskih in zasedbenih oblasti v BHS obnavljajo »Heimatbund« in celo izdajajo časopis, ko nadalje iz dneva v dan raste nasilje nad Slovenci, ne da pričakovati, da bo proces tudi resnično posegel v globino in odkril gnezda in izhodišča koroške nasilne politike nasproti Slovencem. Nasprotno, že sama obtožnica jasno kaže, da tega namena nimajo. Od 36 prič, ki jih obtožnica navaja, je nad polovico hudo obremenjenih nacistov in SS-ovskih in gestapovskih zločincev, nad deset najožjih Kaibitschevih sodelavcev in le neznatno število Slovencev in žrtev Kaibitschevega nasilja. Ob tej ugotovitvi vprašujemo: Ali ima proces resnično namen razgaliti vso zločinsko politiko zatiranja koroških Slovencev po 10. oktobru leta 1920 in s kaznovanjem in odstranitvijo vseh njenih nosilcev in z njeno popolno preusmeritvijo zadostiti pravici in popraviti vso škodo, prizadeto našemu ljudstvu, ali pa bodo paragrafe uporabili le za zakrinkanje vsega tega, samo da si umijejo roke in nemoteno nadaljujejo s svojo zločinsko politiko raznarodovanja in teptanja osnovnih človečanskih pravic. Koroško slovensko ljudstvo bo budno spremljalo potek procesa in dosledno razgaljevalo neiskrenost in hinavstvo, s katerim reakcija poskuša tudi v tem primeru zakriti svojo soodgovornost.

javil, da je bil sam težko poškodovan na desni roki, ker ga je s puškinim kopitom udaril angleški vojak.

G. polkovnik Kealy je nato izjavil, da ni v stanu povedati, kje bi bil K. Pörč. Bil je odpeljan v Beljak, a kje je sedaj, mu ni možno odgovoriti. Zategadelj, kakor je bil že dejal, ne more razpravljati o podrobnostih vse zadeve. Dejal je, da je hvaležen za eventualne obrazložitve, ki mu jih delegacija lahko izroči; dejal je delegaciji, naj bo prepričana, da se bo dala vsa stvar nepristransko in sporazumno rešiti.

Tov. dr. Petek je nato še enkrat ponovil zahtevo delegacije:

»Kljub vsemu prosim g. polkovnika, da takoj ugodi postavljenim zahtevam, da se izpusti tov. Karel Pörč, da se vrnejo zaplenjene zastave, potni listi ter knjige, ker to nikakor ne more biti ovira za nadaljnjo preiskavo, pač pa bi to napravilo dober vtis.«

G. polkovnik je odvrnil, da tega ne more storiti, pač pa da bo poizvedel, kje je Karel Pörč in o tem delegacijo obvestil.

Ob 16. uri je prejel sekretariat POOF-a od civilne uprave telefonsko sporočilo, da je tov. Karel Pörč v Beljaku. Točnega kraja, kje je, da ni bilo mogoče ugotoviti.

Na vprašanje, ali je bil tov. Karel Pörč že zdravniško preiskan, je bilo ugotovljeno, da o tem ni mogoče dati točnega odgovora, pač pa da je zdravniška preiskava odrejena. Civilna uprava da bo sporočila točen kraj, kjer je trenutno tov. Karel Pörč in tudi njegovo zdravstveno stanje.

Protest Zveze mladine

Civilni britanski upravi v Gradcu preko zastopnika Koroške v Celovcu.

Ob vrnitvi naše mladinske delovne brigade Tavčmana Franca — Lenarta v nedeljo 5. 10. 1947 so bile na zaporni coni dne 6. 10. 1947 zaplenjene od PSO Beljak vse slovenske knjige, ki jih je brigada dobila od jugoslovanske mladinske organizacije v darilo.

Pokrajinski odbor Zveze mladine za Slovensko Koroško izraža odločno zahtevo, da se te knjige takoj vrnejo, posebno iz razloga, ker so nacifašisti uničili vse slovenske knjige na Koroškem in je zato naša mladina še danes brez slovenskih knjig.

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

Za Pokrajinski odbor Zveze mladine za Slovensko Koroško:

Anica Šporn — Vida l. r.
Kolenik Lipej l. r.

Ljudstvo je pri nas vzelo usodo v svoje roke

IZ GOVORA MARŠALA TITA NA KONGRESU PARTIZANSKIH BORCEV JUGOSLAVIJE

Na koncu ustanovne skupščine Zveze borcev narodno osvobodilne vojne je predsednik vlade FLRJ maršal Tito, ki ga je skupščina izbrala za predsednika Zveze, govoril udeležencem kongresa. Maršal Tito je govoril o nalogah nove organizacije partizanskih borcev, o pozornosti, ki jo organizacija mora posvečati bivšim borcem narodno osvobodilne vojne in njihovim družinam, o Jugoslovanski armadi, ki se iz dneva v dan izpopolnjuje, in o jugoslovanski mladini. Med drugim je dejal:

»Če pravimo, da moramo biti pripravljeni — to še ne pomeni, da bo jutri prišlo do vojne. To pomeni samo, da je dobro, če smo pripravljeni, ker samo na ta način lahko odklonimo nevarnost vojne. Imperializem je kot hijena, gleda, kje bi lahko čim ceneje kaj pridobil, čim ceneje uresničil svoje načrte. Ni pripravljen, da bi dal svojo kri, za to hoče izkoristiti druge. Vendar mislim, da so danes demokratske sile na svetu tako močne, da imperialisti ne bodo tako lahko uresničili svojih namenov, to se pravi, začeli z novo svetovno vojno. Ali, izzivanja so možna. Zakaj se na primer imperialisti sedaj vojujejo samo v kolonijah? Holandija, s katero je Hitler tako rekoč pometel, uničuje sedaj goloroko ljudstvo v Indoneziji. Imperializem napada tam, kjer ne bo naletel na hud odpor. Stara Jugoslavija je bila polkolonija, zato je bilo imperialistom lahko. Nova, Federativna ljudska republika Jugoslavija pa stoji čvrsto na svojih temeljih. Imperialisti vedo, da so njeni narodi enotni, da v tej Jugoslaviji ne bodo več mogli ustvariti svoje pete kolone, kakor so jo ustvarili Hitler, Mussolini in drugi. Vedo, da v tej Jugoslaviji vlada enotni duh, pripravljenost za odpor proti vsakemu, ki bi se drznil in posegel po naši svobodi in neodvisnosti. Zato nas imperializem, zato nas imperialistične klike obtožujejo, da baje nekoga ogrožamo. To je znan imperialistični način, to je kakor ona stara povest o volku, ki dolži jagnje, da mu kali vodo, četudi stoji nižje od njega.

Obtožujejo nas in hoteli bi nas posaditi na zatožno klop, češ da podpiramo borbo grškega ljudstva, katero resnično občudujemo. Obtožujejo nas stvari, za katere mi nismo krivi. In kdo se tam dejansko vmešuje? Kdo je prišel v Grčijo? Prišle so angleške čete, prišel je Scobi. Kdo je na atenskih ulicah pobijal borce, ki so se borili proti Hitlerju? Angleške čete. In ko se je pokazalo, da ne bodo mogle doseči tega, kar hočejo, so prišli Amerikanci z dolarji in se odkrito vmešujejo. Trumanova doktrina ni nič drugega kakor ustvarjanje strateških baz v Evropi in na drugih delih sveta, za obkrožitev Sovjetske zveze in drugih resnično demokratskih držav na vzhodu. To je ta Trumanova doktrina, doktrina zasužnjevanja drugih narodov, to je ta demokracija, o kateri pripovedujejo. Laž je ta demokracija, laž, v katero so se prepričali vsi narodi sveta. In oni nas obtožujejo. Ne vem, kako se bodo stvari končale, vem pa, da že sedaj pripravljajo teren, da bi uresničili svoje namene. Dejansko gredo za tem, da bi razbili Združene narode. Njihovo delo je ustvarjanje fronte proti demokratskim državam in če v tem ne bodo uspeli, bodo poskušali razbiti Združene narode. Z vsemi silami se trudijo, da bi nam mimo Združenih narodov vsilili odločitev, ki bi bila poniževalna za nas in za druge države na Balkanu. Ali, tu povem, da ne bomo nikdar dovolili, da nam kdorkoli v naši državi vlada in vsiljuje svojo voljo. Mi ne zahtevamo ničesar tujega, mi ne zahtevamo nobenih dežel, mi celo nismo dobili tega, kar nam pripada — to, kar imamo, to bomo pa branili.

Delajmo, kakor da bo sto ali pet sto let vladal mir, ali pripravljajmo in pripravimo se, kakor da bo že jutri vojna. Mi se ne organiziramo za nikakršen napad, mi se organiziramo, da zavarujemo sebe, organiziramo se, da se ne bo nikdar več zgodilo, kar se je zgodilo nekoč, ko je ljudstvo goloroko, zapuščeno in osamljeno padlo v roke nemško-italijanskih osvajalcev. Mi nočemo več takšne usode. Ljudstvo je pri nas vzelo usodo v svoje roke in zato bomo delali tako, kakor mislimo, da je najboljše in najugodnejše za naš mirni razvoj, za naš obstoj in naše življenje.«

Dan „Svobodne avstrijske mladine“ na Dunaju

V soboto 4. oktobra in v nedeljo 5. oktobra je zborovala na Dunaju »Svobodna avstrijska mladina« (FOeJ) iz vseh avstrijskih dežel. Številne delegacije so se udeležile manifestacij. Povorka, ki je šla v soboto od Stalinovega trga pred dunajski magistrat, je bila v znamenju vere v demokratične sile sveta, nepremagljive volje za borbo proti kolonialnemu zasužnjevanju avstrijskega delovnega ljudstva in v znamenju enotnosti delovnih množic. Številni transparenti so zahtevali izpustitev antifašističnega borca Zimpernika, ki ga je ameriško vojaško sodišče v Linzu krivično obsodilo na 15 let ječe. Koroška mladina je glasno zahtevala odstranitev zaporne cone in se izrekla za prijateljstvo s sosednimi državami.

Manifestacije pred magistratom so se razen mladine in dunajskih delovnih množic udeležili tudi zvezni minister dr. Altmann, ljudski poslanci Koplenig, Honner in Ernst Fischer ter zastopniki demokratične mladine iz drugih držav.

Manifestacij se je udeležila tudi delegacija Zveze mladine za Slovensko Koroško.

Glavni poudarek pri manifestacijah je bil pri vseh govornikih na krivičnosti ameriške sodbe v Linzu in vsi govorniki so zahtevali izpustitev obsojenih. Vodja avstrijske svobodne mladine je med drugim dejal: »Ne ječa in tudi nobeno ameriško vojaško sodišče, nobena reakcija in ne dolarji ne bodo mogli omajati v avstrijski mladini volje do svobode.«

V imenu 48 milijonov članov Svetovne zveze demokratične mladine je zagotovila Kuthy Hookham, ki je prišla iz Londona na avstrijski mladinski dan, solidarnost svetovne demokratične mladine z avstrijsko mladino v borbi za demokratične pravice. Z burnim odobravanjem je bil sprejet govor predsednika ameriške demokratične mladine Vice Pierija, ki se je posebno obrnil proti sodbi ameriškega vojaškega sodišča. Izrazil je svoje ogorčenje nad to obsodbo.

»Tudi mi, ameriška demokratična mladina, se borimo za iztrebljenje ostankov fašizma po vsem svetu in proti ameriškemu imperializmu, ki je danes glavna sila svetovne reakcije,« je dejal med drugim.

Po pozdravnih nagovorih zastopnikov češkoslovaške mladine Malečka in madžarske mladine Kerestesa je nastopil med burnim ploskanjem poslanec Ernst Fischer. V svojem govoru je ožigosal vlogo dolarskega imperializma in obenem pozdravil ameriško delavstvo in demokratično mladino. Pozdravil je vso demokratično mladino sveta in še posebej narode Sovjetske zveze, Jugoslavije in Češkoslovaške ter se spomnil njihovega herojskega boja za svobodo. Zahteval je tudi, kakor vsi drugi govorniki, izpustitev krivično obsojenih v Linzu, odstranitev vojaških sodišč v Avstriji, nove volitve, načrtno gospodarstvo in okrepitev suverenosti avstrijskega ljudstva.

V nedeljo je mladina s športnimi igrami zaključila svoje manifestacije, ki so bile dokaz, da v demokratični avstrijski mladini živi trdna volja do življenja in graditve nove, resnično demokratične in svobodne države.

—

Svetovna zveza demokratične mladine je v radiogramu na Medzavezniški svet za Avstrijo na Dunaju protestirala proti obsodbi antifašistov iz Ischla in zahtevala izpustitev krivično obsojenih.

ODHOD TUJIH ČET — EDINA REŠITEV GRŠKEGA VPRAŠANJA

Delegat Sovjetske zveze Andrej Višinski je v Političnem odboru Združenih narodov obdolžil Grčijo, da je odgovorna za nemire na Balkanu in zahteval takojšnji odhod vseh tujih čet.

Višinski je izjavil, da je delegacija Sovjetske zveze najskrbneje proučila vse dokumente posebne komisije Varnostnega sveta in prišla do naslednjih zaključkov:

1. Obdolžitve proti Jugoslaviji, Bolgariji in Albaniji so neutemeljene in umetno napihnjene.

2. Krivdo za položaj v Grčiji nosijo vlade, ki s podporo grških reakcionarnih protidemokratičnih sil intervenirajo in poskušajo tamošnji položaj izkoristiti v svoje ekspanzionistične namene.

3. Sovjetska delegacija odklanja ameriško resolucijo, ki zahteva ustanovitev nove balkanske komisije, ker se oslanja na napačne domneve.

Višinski je izjavil, da bi izglasovanje takšnih resolucij bilo nova ovira pri pospeševanju miru in varnosti med narodi. Po mnenju sovjetske delegacije je edina pravilna rešitev grškega vprašanja takojšnji odhod tujih čet in drugih inozemskih strokovnjakov, pri čemrr se mora grškemu ljudstvu dati možnost, da svoje lastne probleme reši sam po demokratičnih načelih.

Po daljši in podrobni zavrnitvi »dokaznega gradiva«, ki ga omenja poročilo balkanske komisije, je Višinski prišel do naslednjih zaključkov:

1. Metode, ki jih je uporabila balkanska komisija, niso objektivne.

2. Pogoji, pod katerimi je bila izvedena preiskava, niso dali možnosti izvesti zaključke na zdravih in pravičnih temeljih.

3. Gradivo, ki ga je komisija predložila, ne opravičuje obtožb proti Jugoslaviji, Bolgariji in Albaniji.

Za ohranitev miru

Konec septembra je bilo na Poljskem informativno posvetovanje, katerega so se udeležili predstavniki komunističnih partij Jugoslavije, Sovjetske zveze, Romunije, Madžarske, Češkoslovaške, Bolgarije, Francije, Italije in poljske delavske stranke.

Predstavniki so poročali o delu svojih strank in po izmenjavi mnenj soglasno sprejeli deklaracijo o mednarodnem položaju.

Posvetovanje je ugotovilo, da je medsebojna nepovezanost nekaterih komunističnih partij škodljiva, poudarilo potrebo po izmenjavi izkušenj in mnenj in sklenilo ustanoviti informativen urad, ki ga bodo sestavljali zastopniki omenjenih strank in ki bo izdajal svoje tiskano glasilo. Naloge tega urada bodo v tem, da bo organiziral izmenjavo izkušenj med partijami in v primeru potrebe v medsebojnem sporazumu vskladil njihovo delo. Informativni urad in uredništvo glasila, ki ga bo izdajal, bosta imela sedež v Beogradu. Glasilo bo izhajalo dvakrat mesečno, pozneje tedensko v francoskem in ruskem, po možnosti tudi v drugih jezikih.

(Deklaracijo, ki so jo sprejeli zastopniki partij, ki so se udeležile tega posvetovanja, bomo zaradi pomanjkanja prostora prinesli v prihodnji številki.)

POLITIČNE VESTI

Komisija za sestavo pogodbe o Avstriji je odgovorila jugoslovanski vladi, da se ni mogla zediniti, da bi zaslišala predstavnike vlade FLRJ, da pa bo njeno zahtevo predložila svetu zunanjih ministrov.

Vlada Sovjetske zveze je pristala na predlog britanske vlade, da bi se svet zunanjih ministrov, ki bo razpravljal o mirovnih pogodbah z Nemčijo in Avstrijo, sestal 5. novembra v Londonu.

Maršal Tito je v prisotnosti namestnika zunanjega ministra generala Velebita sprejel delegacijo laburističnih poslancev angleškega parlamenta, ki je pred dnevi prispela v Jugoslavijo, in se z njo zadržal v daljšem razgovoru.

Na Slovaškem so odkrili veliko zaroto, katere cilj je bil ustanovitev »neodvisne« slovaške države. Zarotniki so bili v tesnih zveza z emigranti v tujini, katerim na čelu sta bivši slovaški poslanik pri Vatikanu Sidor in slovaški »zunanji minister« Durčansky. Zarotniki so hoteli s hujskaškimi časopisnimi članki povzročiti nemire, medtem ko bi oboroženi »Tisovi udarni oddelki« opravljali sabotaže in atentate. V zvezi s to zaroto je bilo vsega skupaj aretiranih 237 oseb.

Šest delegatov Združenih narodov, katerim je Varnostni svet poveril preiskavo o vzrokih kršitve premirja v Indoneziji, je predalo Varnostnemu svetu poročilo, ki ugotavlja, da so holandske čete tudi po premirju nadaljevale z borbami proti indonezijskemu ljudstvu. Sovjetski delegat Gromiko je s tem v zvezi predložil, naj OZN zahteva od obeh vojujočih se strank, da zasedeta položaje, ki sta jih imeli ob pričetku sovražnosti.

S PUŠKINIMI KOPITI...

Ob pol sedmi uri zvečer, ko je dan začel jemati slovo in so padle prve večerne sence, je na železniško postajo v Podrožčici prisopihal vlak. Pripeljal je nazaj našo mladinsko brigado, ki je na mladinski progi tako častno zastopala vso Slovensko Koroško. Z njo sta prispeli tudi delegaciji koroških Slovencev, ki sta se udeležili kongresa Ljudske fronte in kongresa udeležencev narodno osvobodilne borbe Jugoslavije

Vlak je obstal. Z oken vagonov so plapolale zastave svobodne domovine in prinašale pozdrav bratov onstran Karavank še neosvobojeni Koroški.

Brigada je izstopila. Vedri in nasmejani, polni občutkov in doživetij z mladinske proge so se mladinci zbrali okoli svojih zastav in dali duška svojemu veselju z manifestacijami za bratstvo in enotnost med narodi, pozdravi avstrijskim antifašistom, vzklikanjem napredni fronti sveta in izražanjem zahtev po priključitvi Slovenske Koroške k domovini — Federativni ljudski republiki Jugoslaviji.

»Čigava je Koroška? — Titova!«
»Čigavi smo mi? — Titovi!«

Avstrijskim in zasedbenim organom ni bilo po volji razpoloženje naših mladincev, ni jim ugajalo njihovo vzklikanje bratstvu in enotnosti med narodi. Svojega nerazpoloženja niso mogli prikrivati, zato so mladincem hoteli odvzeti zastave, okoli katerih so se zbrali.

Brigada si je zastave priborila s svojim udarnim delom na progi. Dobila jih je v priznanje vestnega dela, velikega tovarištva, v znak borbene enotnosti vse mladine jugoslovanskih narodov. Brigadirji niso dopustili, da bi jim odvzeli tako dragocene zastave:

»Kdo se je boril? — Mi!«
»Kdo je gradil? — Mi!«
»Zastave ne damo! Zastava svobode je naša, okrvavljena z našo in krvjo naših borcev. Smrt fašizmu! Smrt Wurfkommandam na Koroškem!«

Avstrijski orožnik je potegnil pištolo in jo nastavil na prsi mladinca — zastavonoše. Hotel je zastavo. Mladinca grozeča cev revolverja ni prestrašila. Zastava je ostala v njegovih rokah. Orožnik se je moral v zadregi in osramočen umakniti.

Komandant Matevž je zvrstil brigadirje, zbral potne liste in jih predložil avstrijskim in zasedbenim oblastem na pregled in v potrdilo. Ne dolgo potem so mu jih že vrnili. V njih pa ni bilo potrdila, da je brigada prekoračila mejo in stopila na ozemlje Slovenske Koroške. Na vprašanje komandanta, če je stvar kljub temu, da manjka potrdilo obmejnih organov, urejena, so organi obmejne kontrole odgovorili pritrdilno in kmalu nato odšli.

»Šamac—Sarajevo, omladinska pruga,
Jedan dva, jedan dva... omladina
Titova...«

V lepem redu, s pesmijo o mladinski progi, z zastavami na čelu se je brigada napotila proti Št. Jakobu, kjer bo prenočevala. Bilo je 10 minut po sedmi uri. Zmračilo se je.

Pred gostilno Mačnik v Podrožčici, kjer je nastanjena britanska obmejna posadka, se je v prvem mraku izvršil juriš na brigado z najgršimi psovkami, z zasmehovanjem narodnih svetinj, psovanjem predsednika vlade FLRJ ter držav ZSSR in FLRJ. S psovkami je petdeset britanskih vojakov navalilo na obe delegaciji ter na brigado, z zasramovanjem brigadirjev so si dajali duška svojim čustvom. Vojaki so na vsak način hoteli priti do zastave. Z umazanimi kletvicami so hoteli prodreti do zastavonoše in zastave, ki jo je mladina ponosno branila.

Kakor predstavniki koroških Slovencev iz obeh delegacij, tako je tudi vodstvo brigade mirno in disciplinirano zahtevalo prosto pot do doma oziroma prenočišča. V odgovor je zadonelo v noč nad 30 strelov. Samo srečni okoliščini je treba pripisati, da ni bil ranjen nihče od brigadirjev in obeh delegacij. Skupina preizkušenih antifašističnih borcev je ponovno doživela vse dobrine »zapadne demokracije«. Na lastni koži je bridko občutila nasprotje med demokratičnimi frazami in puškinimi kopiti...

Vedno več vojakov je prihajalo, v noč so drveli avtomobili. Vojaštvo je potrebovalo »ojačenja«, da bi zatrlo odločnost neoboroženih ljudi.

Sredi brigade pa je mirno stala zastava, pred katero imajo nekateri takšen strah, da ob pogledu nanjo pozabijo, da so ljudje. In borbena pesem je donela, da je preglasila vsaj nekaj psovk, ki si jih britanski vojaki morda dovoljujejo v kolonijah, katere pa naj bi na Slovenskem Koroškem rajši opustili, ako hočejo v Evropi veljati za »gentlemene«.

Brigada je morala oddati dokumente. Tu je bil britanski oficir, z njim so bili policijski organi FSS, ki so bili izvršili kontrolo že na postaji, ko je brigada izstopila. Sedaj pa so nenadoma izjavili, da potni listi še niso bili pregledani.

Od sedmih do pol desetih zvečer je trajalo nasilje. Oboroženi britanski vojaki so hoteli prodreti v obkoljeno skupino, tolkli s puškinimi kopiti po brigadirjih, kamor je padlo, in končno ugrabili v borbi do nezavesti ranjenega sekretarja brigade tov. Pörča Karla, ga vrgli v avtomobil in odpeljali v neznano smer.

Poleg tov. Pörča je bil ranjen z močnim udarcem po glavi (prerez do lobanje) brigadir tov. Mak Mirko, sedemnajstletni mladinec, ki je za vladanja nemškega fašizma šel k partizanom, ko mu je bilo 14 let. Od udarcev poškodovan je bil tudi sekretar POOF-a za Slovensko Koroško tov. Karel Prušnik — Gašper, organizator protifašistične borbe na Koroškem. Ostali ranjeni tovariši in tovarišice so: Miškulnik Tedi iz Škofič, brigadir Smolej Joško iz Ledenic, brigadir Ibovnik Joško iz Loge vasi, brigadirka Hofer Lojzka iz Kaple na Dravi. Vsi zajeti člani obeh delegacij ter brigade so bili poškodovani z raznimi udarci puškinih kopit.

Pozno v noč je brigada prispela v vas, kjer so jo pričakovali. Partizanska pesem ni utihnila, vpletla se je v ritem prožnih, krepkih korakov mladih brigadirjev. Partizanska pesem na Koroškem tudi ne bo utihnila. Vsi brigadirji in vsi koroški Slovenci vedo, da bo partizanska pesem dobila zadoščenje tudi na Slovenskem Koroškem. Tedaj na Slovenskem Koroškem znamenje demokracije in svobode ne bodo puškina kopita. Tedaj si bomo koroški Slovenci delili pravico sami!

rg.

Baško jezero s Kepo

Tako spletkarijo s slov. zadrugami

V zvezi z obnovitvijo slovenskih zadrug je »merodajna osebnost« koroške deželne vlade v Celovcu dala zastopniku agencije APA izjavo, ki skuša zakriti resnični položaj slovenskega zadružništva na Koroškem. Trditev, da je bila po zaslugi koroške deželne vlade omogočena obnova slovenskih zadrug, je ravno tako zlagana kot izjava, da je vrnitev premoženja slovenskih zadrug »v zaključnem stadiju«.

Da bi podprla svoje neresnične izjave, je koroška deželna vlada preko celovške »Die Neue Zeit« dne 11. 9. 1947 skušala »razjasniti« vprašanje slovenskih zadrug. Ta članek je v celoti ponesrečen poizkus zamolčati resnično stanje, za katero je odgovorna deželna vlada. Ravno ona namreč že nad dve leti zavlačuje in onemogoča edino zakonito in pravično rešitev vzpostavitve organizacijskega in imovinskega stanja slovenskih zadrug, kakršno je bilo pred nasilnim posegom celovškega gestapa v gospodarski organizaciji koroških Slovencev. Rešitev je enostavna. Tudi koroška deželna vlada si je o tem na jasnem. Slovenska Zadružna zveza je ponovno, dosledno postavljala to zahtevo.

Politika zatiranja koroških Slovencev, ki jo vodi koroška deželna vlada, pa tudi v vprašanju zadrug in njihovega premoženja reakcionarnim celovškim krogom narekuje očividno pot spletkarjenja in ribarjenja v kalnem. Borba za obnovo slovenskih zadrug in za vrnitev premoženja sega že nazaj v poletje 1945. Takrat so koroški oblastniki odklanjali vsako razpravljanje o naši narodni imovini z izgovorom, da gre za »nemško imovino«. Tedanja provizorična koroška deželna vlada pa se je izgovarjala, da za to ni pristojna; kljub temu, da je v celoti upravljala imovino oropanih slovenskih zadrug. Na ponovne odločne zahteve Pokrajinskega odbora OF je tedanja britanska vojaška vlada dala koroški deželni vladi nalog, da obravnava to vprašanje. Šele 6. 3. 1946 je koroška deželna vlada na ponovni pritisk in protest pri Medzavezniškem svetu na Dunaju razpravljala o obnovitvi naše zadružne organizacije.

Sklep deželne vlade, ki ga članek v »Die Neue Zeit« navaja, pa ni nič drugega kot pesek v oči javnosti. Z njim namreč ni bil odpravljen niti nacistični komisar slovenskih zadrug Geissner, ki je z gestapovskim polnomočjem razpuščal slovenske zadruge in »upravljal« vso njihovo imovino. Na tej osnovi torej obnova slovenskih zadrug ni bila mogoča.

Na ponovno pritožbo bivšega odbora »Zveze koroških zadrug« pri britanski vojaški vladi je koroška deželna vlada skušala preprečiti ponovno vzpostavitev slovenskih zadrug in predajo imovine s spletkarjenjem. 16. 4. 1946 je na mesto nacističnega komisarja Geissnerja imenovala kar dva komisarja — msgr. Podgorca in nekega Ostermanna, ki se je potem razkrinkal kot nacist. Nobeden imenovanih ni imel v Zadružni zvezi kakršne koli funkcije. Jasno je, da je tako rešitev slovenska zadružna centrala ogorčeno odklonila. Kljub protestu in nezakonitosti postopka pa sta bila od vlade postavljena »komisarja« oktobra leta 1946 vpisana v trgovinski register. S tem je koroška deželna vlada ponovno onemogočila delovanje slovenskih zadrug. O vrnitvi imovine pa tudi v tem odloku koroške deželne vlade ni govora. Tema komisarjema je deželna vlada nasvetovala po namigu nemške »Deželne zadružne zveze« ustanavljanje novih zadrug, katerim bi se vrnilo imetje, ki so ga ukradli nacisti. To pa se je izkazalo kot navadna potegavščina. Niti »vladni komisar« msgr. Podgorc za novo ustanovljeno celovško kreditno zadrugo ni dobil vrnjenega imetja. Njegovemu terjanju s pomočjo policije se je merodajni direktor nemškega »Verbanda« javno posmehoval. Končni uspeh tega spletkarjenja celovških reakcionarjev je bil ta, da se je novo ustanovljena »zadruga vladnih komisarjev brez premoženja« sama likvidirala. Ponovne zahteve in in politični položaj tik pred moskovsko konferenco so šele dovedli koroško deželno vlado, da je izbrisala komisarje. S tem je prišlo do samostojnosti Slovenske zadružne zveze in njenih članic.

A tudi sedaj so bili nameni koroške deželne vlade dvorezni. Hkrati z odlokom, s katerim je bila 22. 5. 1947 vsaj formalno spet priznana samostojnost slovenskih zadrug, so dobili z odobrenjem koroške deželne vlade od nemške »Deželne zveze« vsi bivši nacistični odbori slovenskih zadrug navodilo, da naj proti samoosvojitvi in vrnitvi premoženja slovenskih zadrug zaradi »nepostavnosti« vložijo prizive na trg. sodišče.

Taka je torej resnica o »pomoči« koroške deželne vlade pri obnovi slovenskih zadrug. Vendar tej dvojni igri koroške deželne vlade in njene »Deželne zadružne zveze« slovenski zadružniki niso nasedli.

V isto vrsto umazane igre spada trditev o needinosti med slovenskimi zadružniki, ki jo člankar navaja kot »težavo pri obnovi slovenskih zadrug«. Kljub poizkusom deželne vlade, da bi vrinali med zakonite predstavnike slovenskega zadružništva svoje podrepnike in celo nacističnega denuncianta, med slovenskimi zadružniki ni razlike v pogledu vprašanja samostojnosti in vrnitve imovine. Proti svojemu prozornemu političnemu konceptu bo zato morala koroška deželna vlada tudi v bodoče priznavati kot edino zakonitega predstavnika slovenskega zadružništva Osrednji odbor Zadružne zveze, ki je izvoljen po pravilih in zakonu in so ga protipostavno ovirali pri delu edino nacistični in od koroške deželne vlade postavljeni komisarji. Njegovo soglasno stališče nasproti koroški deželni vladi pa ostane slej ko prej jasna zahteva po vrnitvi slovenskega zadružnega imetja do zadnjega ukradenega beliča. Slovenske zadruge nočejo »odlokov« in drugovrstnega papirja, marveč svojo imovino! Te postavne obveznosti koroške deželne vlade ne bo rešilo niti sklicevanje na »zakonitost« gestapovskega odloka o ropu slovenskega premoženja in podreditvi naših zadrug nemškemu »Verbandu«.

Reševanje vprašanja slovenskih zadrug s strani koroške deželne vlade je za vso demokratično javnost dokaz, kako daleč danes spet sega vpliv nacističnih in vsenemških imperialistov na Koroškem. Poizkus legalizirania gestapovskega nasilja pomeni, da ti krogi pod nobenim pogojem nočejo odstopiti od začrtanega programa uničenja koroških Slovencev. Njihovo orodje je očitno koroška deželna vlada. Njena politika nasproti koroškim Slovencem ter njene lažnive izjave o njihovem položaju to potrjujejo.

II. KOROŠKA MLADINSKA BRIGADA NA POTI NA PROGO

Dne 30. septembra je odpotovala iz Podroščice II. koroška mladinska delovna brigada Matije Verdnika — Tomaža. Na postaji v Podroščici se je zastopnik POOF-a poslovil od mladincev in jim želel čim več uspeha. Za želje se je zahvalil komandant brigade, ki je dejal, da bo brigada napela vse sile, da ne bo zaostajala za prvo koroško brigado, ki je postala trikrat udarna. Britanske oblasti niso dovolile mladincem, da bi razvili slovensko zastavo, vendar so jo mladinci razvili kljub temu, še preden je vlak odpeljal iz Podroščice. Vso pot so imeli mladinci razvite svoje zastave s peterokrako zvezdo. Na vsej poti so bili koroški mladinci prisrčno pozdravljani, zlasti na Jesenicah, v Ljubljani, Zagrebu, Slavonskem Brodu in Sarajevu. Dne 2. oktobra so mladinci II. koroške brigade Matije Verdnika — Tomaža prispeli v Zenico, kjer bodo delali.

V Sloveniji so si koroški mladinci med drugim ogledali tudi Titove zavode Litostroj, ki so na vse mladince napravili mogočen vtis. Vsi mladinci so izrazili željo, da bi bili čimprej svobodni v novi, Titovi Jugoslaviji.

Po naši zemlji

Izpod Dobrača

O slovenski Zilji se malo sliši in piše. Vendar tudi tam živi žilav slovenski narod, ki je kljub odrezanosti ohranil svoj slovenski značaj in budno spremlja borbo slovenskega ljudstva za priključitev k FLRJ. Saj je tudi pri nas nacizem s svojim divjanjem zasekal globoke rane in zapustil strašne sledove. Tudi iz Zilje so romale družine v izseljeniška taborišča in so odločni borci trpeli v koncentracijskih taboriščih. Tudi naše ljudstvo je v partizanski borbi videlo svoje odrešenje, pomagalo je slovenskim partizanom, ki jih je obkolil nacistični »Volkssturm« in preganjala hitlerjevska vojska, da so lahko pobegnili iz nevarnosti.

Nacistična strahovlada je sicer strta, naši izseljenci in drugi trpini so se vrnili iz taborišč smrti in pridno obnavljajo svoje opustošene domove, a nikjer še niso bili postavljeni pred sodišče krivci nasilja. Nasprotno, danes se spet vsi svobodno sprehajajo in oblastno nastopajo po naših vaseh, kakor da bi še vedno s svojimi škornji lahko strahovali naše ljudstvo. Pa saj se temu ni čuditi: Povsod je ostala v službi še bivša nacistična žandarmerija in tudi nacisti, ki so bili prej odpuščeni iz službe, sedaj po »denacifikaciji« kot financarji nosijo puške in izjavljajo, da brez njih pač ne morejo obstojati. Na Bistrici so vsi bivši nacistični financarji danes spet potrjeni, v Podkloštru pa službuje celo znani denunciant Žigovc, ki je spravil dve ženi v koncentracijska taborišča. Denacifikacija je zajela tudi lesnega trgovca Michorja na Čajni, ki je služil mastne dobičke pri lesu, ki ga je odvažal iz gozdov slovenskih izseljencev. Slej ko prej v »demokratični« Avstriji lahko izkorišča malega človeka. Enako je na svobodi po kratkem zaporu tudi trgovec po domače Luk na Čajni, čeprav je imel na Hermsbergu spravljeno veliko zalogo živeža za »Werwolf«. V Zahomcu se zbirajo in so bili tudi na žegnanju pri Šentiju zbrani vsi bivši nacistični funkcionarji, ki so bili izpuščeni iz taborišča v Wolfsbergu. Enkrat je bil prisoten celo nacistični diplomat grof v. Welzcek. Znano je, kako so se nacisti tudi v ilegalni dobi zbirali le na družabnih sestankih, kjer so kovali svoje zločinske zarote. Pričakovati bi bilo, da so se avstrijske oblasti iz zadnje dobe kaj naučile, vendar v tem primeru cela četa prisotnih žandarjev ni našla nič na tem, pač pa so se bali mirnih slovenskih izletnikov, ki so prišli, da bi si ogledali starodavni ziljski žegnanjski obred. A nacisti, ki so prej zahtevali, da pride na posestvo slovenskega izseljenca »oseba, ki jamči za porast nemštva v Zahomcu«, so sedaj v ta namen poklicali na pomoč čajnške »kulturonosce«, da bi jim pomagali zakriti pravo slovensko lice ziljske vasi. Da so jim pri tem pomagali ljudje, ki živijo od denarja slovenskega človeka, si bo naše ljudstvo dobro zapomnilo. Spoznati pa so morali, da pod zahomško lipo za nemško pesem ni prostora in namesto nje je mogočno zadonela slovenska narodna in partizanska pesem.

Slovensko ljudstvo v Zilji je v tem primeru najbolj spoznalo, da se na Koroškem v ravnanju s slovenskim ljudstvom ni prav nič spremenilo in nacistični in šovinistični elementi lahko nadaljujejo s svojo nasilno politiko. Zato se bo odločno borilo za svoje pravice in ne bo mirovalo prej, dokler ne bodo kaznovani vsi, ki so krivi narodnega zatiranja in gospodarskega izkoriščanja našega delovnega človeka.

KOTMARA VAS

Velika je skrb naših izseljencev za gospodarski obstoj, ki je tembolj negotov, dokler ne bo popravljena škoda, ki jim je bila prizadeta v času nacizma, ko so morali zapustiti svoje domove in so jih našli izropane in zanemarjene po 3 letih odsotnosti. Skrbi za gospodarski obstoj pa jim večajo še stotere nove težave in krivice, ki jih morajo doživljati. Tako piše izseljenec iz Kotmare vasi:

Neko jutro se nenadoma pojavi na mojem posestvu patrulja šestih orožnikov. Vodja me vpraša, če imam pod svojo streho tujo osebo. Odgovorim mu, da, toda je pravilno pripravljena. Bil je neki moški iz Gradca. Ne da bi počakal, je takoj odšel, da ga sam pokliče, kar je storil prav po maniri, ki smo jih bili vajeni v času nacizma, z udarci škornja po vratih. Ko je svoje delo opravil in ni našel ničesar sumljivega, se je med vežnimi vrati spet obrnil name z vprašanjem, ali imam razen tega še kako posestvo in zakaj ga ne dam v najem. Na odgovor, da je to izključno moja zadeva in da naj vpraša vojnega zločinca Maier-Kaibitscha, zakaj ne damo svojih posestev iz rok, ker nočemo, da bi nas še enkrat oropali, je ironično pristavil: »In to posestvo seveda pustite, da bo propadlo!« Kaj naj bi odgovoril človeku, ki misli, da sme s svojimi fašističnimi manirami učiti ljudi in jih komandirati, kakor se je bil tega naučil? Ti ljudje nam bodo še oponašali, ker so naša posestva zanemarjena, nam, ki z največjimi mukami in nadčloveškimi napori rešujemo to, kar nam je nacizem še pustil, da nam ne propade popolnoma! Polni dve leti sta minili in nisem še dobil apna, da bi pobelil hišo in hleve. Nešteto prošenj, da bi si mogel nabaviti najpotrebnejše, kar mi je bilo pokradeno in izropano, vendar doslej še nisem dobil ničesar. Danes, dve leti potem, ko sem se vrnil iz koncentracijskega taborišča Oswieczin, moja družina pa iz izseljeništva, še nimam dovoljenja, da bi pozidal hišo. Ko sem se 9. septembra 1945 vrnil iz taborišča, sem našel svojo družino popolnoma izropano v domu, ki ga še danes, po dveh letih, ne smem imenovati svojo zemljiškoknjižno last. Še danes mi družina pripoveduje vsak dan, kako je bila izropana hiša, hlevi, kako zanemarjeno je bilo po poslopjih, vrtu in polju. Gozd je bil izsekan, opeka, ki sem jo imel pripravljeno za kritje poslopij, je bila vsa pokradena in so jo uporabili za kritje drugih streh.

Ko še niso zaceljene krvaveče rane naših izseljencev, ki z največjimi napori rešujejo propasti izropana posestva, ko iščejo pomoči pri vseh mogočih uradih in jih uradniki na način, ki smo ga spoznali pod nacizmom, »prosijo«, naj zapustijo urad, ker ni na razpolago potrebnih sredstev, si naduteži upajo zabrusiti človeku v obraz, da pustiš propadati posestvo. Merodajne koroške oblasti pa po svojih listih na vsa usta hvalijo svojo skrb za izseljence in druge trpine. Na drugi strani pa izpuščajo vojne zločince, ki so krivi vsega našega gorja, na svobodo. Proces proti Maier-Kaibitschu zavlačujejo v nedogled. Za izseljence ni gradbenega materiala, da bi si popravili svoje domove, nacisti, ki so se okoristili z našo izselitvijo in z vso državno pomočjo modernizirali svoja posestva, pa imajo tudi danes vse možnosti gospodarskega napredka. Dolžnost koroških oblasti je, da pomagajo izseljencem, a ne za obljubami in s papirnatimi številkami, temveč z naropanim blagom, ki ga naj vzamejo tam, kamor je po izselitvi slovenskih družin prišlo — pri nacistih, katerih pravično obsodbo odločno zahtevamo.

BILČOVS

V velikem številu so se pretekli teden zbrali mladi in stari na informativnem sestanku pri Miklavžu. Referent je izčrpno obrazložil politični položaj v svetu in še posebej pri nas na Koroškem. Posebno se je dotaknil še borbe primorskih Slovencev in priključitve Slovenskega Primorja in Istre k Jugoslaviji, s katero je doseglo ljudstvo, ki se je dolga leta neustrašeno borilo proti fašizmu, svojo končno svobodo. Tudi mi, koroški Slovenci, smo prepričani, da naša borba ni in ne bo zaman. Za to so porok hrabri partizani, ki so se borili proti oboroženi sili nacizma, in vsi tisti, ki so aktivno sodelovali v narodno osvobodilni borbi.

Na kratko je referent poročal o pomenu demonstracije koroških Slovencev na Dunaju in naglasil, da borba za popolno osvoboditev Slovenske Koroške in za priključitev k FLRJ še ni končana. Kakor smo skupno manifestirali z vsemi našimi organizacijami na Dunaju, tako se bomo skupno borili naprej za naše pravice in svobodo.

Navzoči so s sestanka poslali brzojavko tov. Kardelju, prvoboritelju za svobodo primorskih in koroških Slovencev, in čestitali k priključitvi Primorske k Jugoslaviji.

ZA SLOVENSKE KMETIJSKE ŠOLE

Slovenska mladina okraja Velikovec je na svojem plenumu zahtevala slovensko kmetijsko šolo na Koroškem. V svojem pismu na Kmečko zvezo za Slovensko Koroško navaja:

Slovenska mladina na Koroškem, posebno kmečka, je še danes izpostavljena germanizaciji. Kot osnovno pravico zahtevamo izobrazbo naših kmečkih fantov in deklet v materinem jeziku. Zato smo sklenili na današnjem plenumu, da hočemo odločno podpreti borbo Kmečke zveze, ki jo vodi za dosego slovenske kmetijske šole.

Ker je na ozemlju Slovenske Koroške in to v našem okraju že desetletja znana ponemčevalnica — nemška kmetijska šola »Goldbrunnhof«, ki je bila vzgajališče mladih nacistov in poznejših SS-ovcev in ker se je prav na tej šoli sklepalo leta 1942 o izselitvi slovenskih družin, zahtevamo, da se izroči ta šola v popolno last koroških Slovencev.

Upravo in vodstvo šole naj prevzame Kmečka zveza za Slovensko Koroško, ki je edina prava predstavnica slovenskega kmečkega prebivalstva na Koroškem.

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

Zveza mladine za Slov. Koroško
Okrajni odbor Velikovec.

Mladina pliberškega okraja je poslala Pokrajinskemu odboru Kmečke zveze za Slovensko Koroško v Celovcu resolucijo, ki se glasi:

Mladina okraja Pliberk odločno podpira zahtevo Kmečke zveze za Slovensko Koroško po slovenski kmetijski šoli na Koroškem. Sklep deželnega zbora za ustanovitev dvojezične kmetijske šole zavračamo, ker bi to bila legalizacija nadalnje germanizacije slovenske kmečke mladine na Koroškem.

Zahtevamo slovensko kmetijsko šolo, ki nam po vsej pravici pripada.

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

SKOČIDOL

Kakor drugod je Hitlerjev vojni stroj tudi pri nas pobral zvonove. S tem je tudi utihnila naša ura v zvoniku, ki nam je naznanjala čas vsake četrt ure. Ker smo jo tako zelo pogrešali, smo hoteli biti iznajdljivi in pokazati tudi drugim, kaj vse je mogoče nadomestiti v današnjem času, če se hoče. Pred nekaj dnevi je naša ura v zvoniku spet udarila in ne bo se nam treba več bati, da bi zamudili čas. Za to se imamo zahvaliti staremu mojstru H. Knolcu, ki je nadomestil pobrane zvonove z dvemi krogi od avtomobilskih koles. Po njih udarjajo kladiva sedaj vsake četrt, pol in cele ure in marsikdo misli, da so se že vrnili zvonovi v naš zvonik.

SPD »EDINOST« V PLIBERKU PRIREDI IGRO »TRI SESTRE«

Slovensko prosvetno društvo ‚Edinost' v Pliberku javlja, da bo uprizorilo v nedeljo, dne 12. oktobra ob 2. uri pri Gutovniku v Šmarjeti pri Pliberku igro »Tri sestre«. Na sporedu so tudi nagovor, petje in deklamacije.

Nagrade za najboljše dopise

Dopisnikom, ki so poslali v smislu nagradnega tekmovanja najboljše dopise, je razdelilo uredništvo »Slovenskega vestnika« nagrade, in sicer:

1. nagrado 100 šilingov dobi tovariš Vertič Valentin v Borovljah;

2. nagrado 60 šilingov dobi tov. Ogris Janko v Bilčovsu;

3. nagrado 30 šilingov dobi tov. Piček I. v Sekiri pri Otoku.

Nadaljnjih 7 dopisnikov pa je prejelo nagrade po 10 šilingov odnosno slovenske leposlovne knjige.

S številnimi dopisi so naši cenjeni dopisniki pokazali veliko zanimanje za naš list. Uredništvo pričakuje, da je s tem vzbudilo še večje veselje za dopisovanje in da bo tudi v bodoče lahko računalo z njihovim sodelovanjem.

Uredništvo »Slovenskega vestnika«

RAZGLAS

Vsi kmečki in gozdni posestniki, ki so zaradi izgnanstva ali vojne na svojih poslopjih utrpeli gospodarsko škodo (izseljenci, politični interniranci in tisti, ki so jim bila poslopja v vojni poškodovana, uničena ali požgana) in **še niso vložili prošnje za dodelitev podpore za obnovitev v vojni poškodovanih kmečkih poslopij**, naj se zglase v prihodnjih dneh osebno ali pismeno v tajništvu Kmečke zveze za Slovensko Koroško, Celovec, hotel Črni orel I-7 (8. Maistrasse).

Tam bodo dobili potrebne informacije, navodila in formularje za prošnje, da dosežejo podporo za obnovo poškodovanih oziroma uničenih poslopij. Izpolnjene vloge s potrebnimi prilogami morajo oddati na tajništvu najkasneje do 1. decembra 1947.

Kmečka zveza za Slovensko Koroško.

OBJAVA

Slovenska prosvetna zveza javlja, da bo v nedeljo, dne 12. 10. 1947 ob 20. uri zvečer pri Prangerju v Zmotičah G r e g o r č i č e v a p r o s l a v a. Na sporedu je nastop pevskih zborov, pionirjev, deklet in moškega zbora, recitacije, govor.

V a b i l o
na
T O M B O L O

ki bo v nedeljo 19. oktobra ob 2. uri popoldne pri Pušniku v Ločah ob Baškem jezeru. Med 150 lepimi in bogatimi dobitki so: ovca, miza s stoli, sanke, jagnje, torte itd. Po tomboli prosta zabava s plesom, šaljivo pošto itd. — Karte dobite v predprodaji pri vseh občinskih in krajevnih odborih OF in na kraju tombole.

P r i d i t e v s i, n e b o v a m ž a l!

Okrajni odbor OF Beljak.

VABILO
na
VELIKO OKRAJNO TOMBOLO

ki bo v nedeljo, dne 12. oktobra leta 1947 ob drugi uri popoldne pri Sv. Luciji na Gori v gostilni Košar.

G l a v n i d o b i t k i:

prašiček,
ovca,
panj čebel,
zibelka

in še mnogo lepih, koristnih stvari.

Po tomboli bo veselica s petjem, plesom in prosto zabavo.

Za jedačo in pijačo je preskrbljeno.

P r i d i t e v s i!

Karte dobite v predprodaji pri vseh obč. odborih OF in na kraju tombole.

Okr. odbor OF Celovec — levi breg.

Izjave inozemskih voditeljev napredne mladine o Jugoslaviji

Pred nedavnim je Jugoslavijo obiskala skupina inozemskih mladincev, voditeljev napredne mladine dežel Daljnega Vzhoda in Južne Afrike. V skupini so bili Viktor Mbobo iz Južne Afrike, Vu Ten Tao in Rajmond Vong iz osvobojene Kitajske, Li Song in Čen Tien iz Malajske, Rona Bejli iz Nove Zelandije, Satiapal Dang iz Bombaya. Obiskali so Zagreb, Beograd, Sarajevo in mladinsko progo.

V novinarskem klubu v Beogradu je bila konferenca za tisk, na kateri so inozemski mladinci opisali svoje vtise, ki so jih dobili med bivanjem v Jugoslaviji.

Satiapal Dang, predstavnik Indije, je rekel med drugim:

»Prihajam iz Indije, dežele, ki je že dolgo časa pod tujo oblastjo. V 18 dneh, ki smo jih preživeli v Jugoslaviji, so me razmere, na katere sem naletel v vaši državi, v primeri z mojo domovino globoko presenetile. Razmere, na katere smo naleteli, delovni pogoji, kulturne ustanove in vse tisto, kar je v vaši državi na razpolago delavcem, je prav to, za kar se borijo delavci v moji domovini, česar pa še niso dobili. Obisk v počitniških in otroških domovih je zapustil name globok vtis. Delavstvo in reveži nimajo v moji domovini takih ustanov, ker se vse daje otrokom bogatašev. Presenetilo me je to, da posveča vaša država tako veliko pozornost otrokom. Eden izmed najtežjih zločinov imperialistov v moji domovini je ta, da male otroke uporabljajo za težko fizično delo. Pred prihodom v Jugoslavijo smo čitali marsikaj o vas v anglo-ameriškem tisku. Agencija Associated Press je razširila vesti o nekaki »železni zavesi«, da pri vas ni verske svobode itd. Tega nismo verjeli. V razgovorih, ki sem jih imel z mnogimi muslimani v Sarajevu, sem se osebno prepričal, da je pri vas popolna verska svoboda.

V Indiji je danes težak problem, ki je pri vas odstranjen. To je problem več nacionalnosti v državi. Za vašo državo je značilno, da to vprašanje ni rešeno na formalen način, temveč dejansko. O tem smo se prepričali ne samo na mladinski progi, kjer skupno dela mladina vseh vaših narodov, temveč tudi v vseh drugih krajih in v vseh vaših republikah, po katerih smo potovali.

Kar me je posebno razveselilo, je velik polet, ki ga vaša ljudska mladina kaže pri raznih akcijah, posebno na mladinski progi. To je možno samo v državi, ki je popolnoma svobodna in kjer vlada resnična demokracija.

Na koncu želim reči še to, da se tudi mi v Indiji borimo proti imperializmu, ki nam prinaša siromaštvo in oblast tujca.

Zato bi rad videl, da bi v Jugoslavijo prišlo čim več mojih sorojakov, da vidijo, kako narod, ki živi v svobodi, dela čudeže, in da se naučijo, kako je treba delati.

V Indiji imamo tudi svoje nacionalne voditelje. Toda šele pri vas sem opazil, s kakšno ljubeznijo govori mladina o svojem vrhovnem voditelju — svojem ljubljenem maršalu Titu.

Predstavnik južnoafriške mladine V. Mbobo iz Johannesburga je o vtisih v Jugoslaviji dejal:

»Prihajam iz dežele, kjer prenaša črni človek največje težave in velike muke. Toda, ko sem prispel v vašo napredno Jugoslavijo, sem videl, da ni v njej rasne diskriminacije. Kjer koli sem bil, povsod me je obkrožilo ljudstvo, povsod so se mi smehljali, me pozdravljali in izražali svoje simpatije, kakor da bi občutili, da prihajam iz dežele, v kateri črnci posebno trpimo. **Pri vas sem prvikrat v življenju občutil, da sem v resnici človeško bitje. V moji domovini gledajo na črnca kot na človeka, ki ni človeško bitje.** Na njega gledajo s prezirom in z mržnjo. Ako bi kdo pred vojno v Južni Afriki izgovoril besedo Jugoslavija, bi bila to neznana dežela. Med vojno smo slišali o vaši junaški borbi in o vašem slavnem maršalu Titu. O njem smo slišali toliko lepega, da imenujemo tistega, ki se posebno izkaže — Tito.

Vračam se v svojo domovino navdušen nad tistim, kar sem slišal in kar sem videl pri vas. Te dragocene izkušnje, ki jih bom prenesel v Južno Afriko, nam bodo dajale poguma, da bomo vztrajali v borbi za osvoboditev.«

Rona Bejli, mladinska voditeljica z Nove Zelandije, je izjavila:

»Kot ženo me najbolj zanima borba žene za enakopravnost z moškim. V Jugoslaviji me je navdušilo to, da je vaša žena v resnici popolnoma enakopravna z moškim. Moja domovina je ena izmed najnaprednejših med kapitalističnimi državami. Pri nas pa nimamo tega, da bi mladinke že v svojem 18. letu dobile volivno pravico.«

Socialno zavarovanje, ki je pri vas izvedeno, in skrb za otroke, ki se opazi na vsakem koraku, sta zapustila v meni globok vtis.«

Predstavnika napredne malajske mladine Čen Tien in Li Song sta izjavila, da sta pod globokim vtisom tistega, kar sta videla v Jugoslaviji, in to tembolj, ker prihajata iz dežele, ki jo že več stoletij izkoriščajo.

»Delavsko zavarovanje,« je dejal Čen Tien, »pravica do oddiha in šolanje, vsega tega ni v moji domovini. Med vojno proti Japoncem smo se hrabro borili in številni moji sorojaki so padli v tem boju, danes pa njihovim družinam ne dajejo nobene pomoči.«

Rajmond Vong, predstavnik mladine osvobojene Kitajske, je med drugim dejal:

»Uspeh Jugoslavije ni le njen uspeh, temveč hkrati tudi uspeh svobodoljubnih in naprednih držav sveta.«

Drobne novice

V nedeljo 20. septembra se je vrnilo v Jugoslavijo po dolgem bivanju v tujini 200 izseljencev iz Nizozemske. 27. in 28. septembra pa sta prispela na Jesenice še dva transporta s skupno 214 izseljenci, ki so se po dolgoletnem bivanju v Westfaliji vrnili v domovino. Med povratniki je največ rudarjev, pa tudi obrtnikov je precejšnje število. Vsi ti ljudje so zaradi pomanjkanja in bede morali zapustiti svojo domovino še za časa avstro-ogrske monarhije. Kakor so pripovedovali, so jim tudi sedaj s sovražno propagando in s strahovanjem skušali preprečiti vrnitev.

V **Košutnjaku pri Beogradu** je bila svečano izročena prometu pionirska proga, ki jo je zgradila beograjska mladina. Nova proga bo nudila pionirjem mnogo radosti, zabave, igre in znanja. V igri se bodo pionirji spoznali z železniško prometno službo, z delom stroja in tehničnimi napravami na železnici, kakor so telefoni, kretnice, brzojavi.

Zagreb, drugo največje mesto Jugoslavije, bo postal med petletko najpomembnejše prometno in industrijsko središče. Zaradi tega bodo morali preurediti železniški promet v mestu ter zgraditi železniško križišče. Vse železniške naprave, ki ovirajo razvoj mesta, bodo prestavili izven ožjega mestnega področja. Zagreb je pa tudi pomembno cestno križišče. Mestno cestno omrežje bodo povezali z novimi avtostradami. Najpomembnejše delo med petletko za nadaljnji razvoj Zagreba je zgraditev plovnega prekopa med Zagrebom in Siskom. Po tem prekopu bo Zagreb povezan tudi z vodnim prometnim omrežjem. Nadalje se bo že med petletko v Zagrebu razvila težka in elektrotehnična industrija. Razvija se tudi industrija težkih orodnih strojev, farmacevtskih izdelkov itd. V zvezi z razvojem mesta se kaže potreba po izboljšanju komunalnih naprav in ustanov. Med drugim razmišljajo o zgraditvi podzemeljske železnice na progi Maksimir—Košutnjak.

Za pospeševanje živinoreje so bile do sedaj v Jugoslaviji tri srednje veterinarske šole: v Beogradu, Novem Sadu in v Skoplju. Letos bodo odprli takšne šole še v Sloveniji, Bosni in Hercegovini, Črni gori in na Hrvatskem. Med petletko bodo zgrajena vsa potrebna šolska poslopja, ambulante, bolnišnice za živino.

Kot žrtve so padli v borbi za nas...
PRISPEVAJMO ZA SPOMENIK V ČAST PADLIM PARTIZANOM

KAKO JE NASTALA

NOVA JUGOSLAVIJA

SRBIJA HRVATSKA SLOVENIJA

MAKEDONIJA BOSNA IN HERCEGOVINA CRNA GORA

Tito:

Borba narodov zasužnjene Jugoslavije

V sodelovanju s krajiškimi partizan. odredi so naše edinice zavzele razen Prozora in Gornjega Vakufa še Livno, Tomislavgrad, Jajce, Mrkonjičgrad itd. Zavzetje Livna je bilo velikega pomena zlasti za vstajo in mobilizacijo narodnih sil v Dalmaciji. Pričele so se ustvarjati nove brigade in udarne brigade iz krajiških, dalmatinskih, liških in slovenskih partizanskih odredov. Ustvarjena je bila Narodno osvobodilna vojska, Vrhovni štab pa je dobil naslov Vrhovni štab narodno osvobodilne vojske in partizanskih odredov Jugoslavije. Po zavzetju mesta Bihača so pričele naše edinice prodirati v osrednjo Bosno, katere večji del so osvobodile ter zavzele mesta Prnjavor, Kotorvaroš, Teslič itd. Tako so bili osvobojeni: večji del centralne Bosne, skoro vsa Bosanska Krajina, del Dalmacije, skoro vsa Lika, Kordun in dober del Slovenije. Tretja sovražnikova ofenziva, ki se je končala v Sloveniji, ni uspela, ker je prišlo do novega velikega poleta in okrepitve Narodno osvobodilne vojske. Največ žrtev v tej ofenzivi je dala herojska Kozara.

Jeseni leta 1942 je Vrhovni štab poslal svojega člana v Makedonijo, da bi tam organiziral partizanske odrede in koordiniral operacije z Grčijo in z drugimi sosednjimi državami. Razen tega je poslal zaradi organizacije rednih edinic iz partizanskih odredov v Slovenijo svojega načelnika in deset oficirjev.

Ti veliki uspehi, ki so jih dosegli v svoji nadčloveški borbi narodi Jugoslavije do jeseni 1942. leta, so povzročili velike skrbi nemškim in italijanskim okupatorjem — že meseca decembra so začeli pripravljati svojo četrto ofenzivo. Četrto ofenzivo so pripravljali z globokim strateškim obkoljevanjem, njen cilj je bil taktično stisniti obroč okoli glavnine naših edinic. Tudi tokrat je sovražnik, kakor že poprej, usmeril svoj glavni udarec proti mestu, kjer je bil Vrhovni štab, pod čigar neposrednim vodstvom so bile tudi najbolj oddaljene edinice. Nemci so koncentrirali svoje sile v Karlovcu, Glini, Bosanski Kostajnici in v Banji Luki. Koncentracija v Sarajevu je sledila pozneje, ko je bilo predvideno, da bo naša glavnina potisnjena iz Bosanske Krajine v dolini Neretve in Vrbasa. V Liki (pri Gospiču in Ogulinu) ter v Dalmaciji (pri Kninu in Sinju) so bile koncentrirane italijanske divizije, namenjene za četrto ofenzivo. Še decembra 1942. leta so nam prišli v roke dokumenti, ki so govorili o tem, da se je Draža Mihajlovič sporazumel z Nemci za skupen nastop proti nam v četrti ofenzivi. Po vsej Črni gori, Sandžaku in Srbiji, pa tudi v Hercegovini se je širila močna propaganda med četniki za pohod proti Bosanski Krajini, kjer bi četniki prevzeli oblast po vaseh in mestih ter likvidirali partizane in ustaše.

Četrta ofenziva se je začela že v prvi polovici januarja. Nemci so prodirali iz Karlovca proti Slunju, iz Gline in drugih krajev proti Banjini, Italijani pa so neprestano poskušali prodreti na osvobojeno ozemlje v Liko, kjer pa so bili odbiti z velikimi izgubami. Nemcem se je po 15-dnevni borbi posrečilo zavzeti vse ozemlje do Slunja, v roke so jim padli vsi kraji na Kordunu in v Banji. V borbo so vrgli številne bombnike in strmoglavce. Več ko 50.000 beguncev s Korduna in iz Banije se je umikalo z našimi četami, ki so se morale neprenehoma krvavo bojevati. Dolge vrste nesrečnih žena, otrok in starcev so bile na poteh stalno izpostavljene neusmiljenemu bombardiranju nemških zločincev. Žrtve so bile zelo velike. Ko se je sovražnik približal Bihaču, se je Vrhovni štab preselil v okolico Petrovca, od koder je neposredno vodil operacije.

Vrhovni štab je tedaj izdelal načrt, katerega vsebina je bila v glavnem naslednja: hrvaške sile ostanejo v Liki na svojem terenu in bodo branile osvobojeno ozemlje, VII. banijska divizija, ki je bila na črti Slunj—Bihač, bo zaščitnica, oziroma bo preprečevala hitro sovražnikovo prodiranje na osvobojeno ozemlje.

I. bosanski korpus, ki se danes imenuje III. korpus, je v gorskem masivu Grmeč—Mrkonjič grad oviral hitro sovražnikovo prodiranje. I. in III. divizija sta bili v sosednji Bosni blizu Save in Doboja, II. divizija pa pri Livnu in v Dalmaciji. Vrhovni štab je sklenil, da bo naglo koncentriral te tri divizije in da bo s hitrim manevrom razbil slabše sovražnikove posadke v dolini Neretve in Vrbasa, zasedel železniško progo od Ivan-sela do Mostarja ter tako ustvaril mostišče za umikanje čet in evakuacijo ranjencev, katerih je bilo okoli 4.000. Razen tega je Vrhovni štab sklenil, da bo po umiku čez Neretvo pričel — kot glavno operacijo — goniti Mihajlovičeve četnike, te podle okupatorske hlapce iz Črne gore, Sandžaka in tudi iz Hercegovine. II. divizija je dobila nalogo, da v naglem naskoku zavzame utrjeni Imotski in ostale kraje ter se brž premakne v dolino Neretve blizu Mostarja in pretrga vse zveze italijanske komande z njenimi posadkami v Prozoru, Konjicu, Jablanici, Rami itd. Tretja divizija je dobila nologo zavzeti Prozor, katerega so bili pred mesecem dni znova zavzeli Italijani. Naloga prve divizije je bila, da z eno brigado zasede Ivan-sedlo in tako preseka zvezo Konjic—Sarajevo. Dve brigadi I. divizije sta dobili nalogo, da zaščitita teren na črti Bugojna. Vse tri divizije so v neprekinjenem pohodu prišle v rekordnem času na svoja določena mesta. Prozor smo morali za vsako ceno zavzeti, ker je bil na komunikaciji našega gibanja. Dve brigadi III. divizije sta po dvodnevnih krvavih bojih zavzeli kraj, ki je bil zelo močno utrjen. Italijanska posadka, ki je štela okoli 1000 ljudi, je bila popolnoma uničena. Zaplenjene so bile ogromne količine vojnega materiala, zlasti artilerijske municije in hrane, ker je bila tu pripravljena baza za sklenitev obroča okoli nas, kadar bi Nemci dali znak za to.

Druga divizija je zavzela Imotski, likvidirala italijansko posadko v Drežnici, hitro krenila proti Jablanici, kjer je bil italijanski polk, v zelo kratkem času zavzela Jablanico, podrla skoraj vse mostove čez Neretvo ter osvojila ogromno vojnega plena. (Dalje)

Maršal Tito o Ljudski fronti Jugoslavije

Iz govora, ki ga je imel maršal Tito na II. kongresu Ljudske fronte Jugoslavije, prinašamo nadaljevanje o vlogi Ljudske fronte v Osvobodilni vojni

Ljudska fronta je imela že od svojega nastanka demokratičen značaj. Sestavljali so jo napredni elementi, delavski razred in vsi ostali napredni sloji ne glede na dotedanjo strankarsko pripadnost ali družbeni položaj. Ker je imela enoten program in enotne cilje, je postala Ljudska fronta trajna občeljudska organizacija, katere vloga v osvobodilni vojni je bila velikanskega pomena. Brez takšne ljudske fronte, kakršna je naša, si ne bi bilo mogoče niti zamisliti tako uspešne borbe proti okupatorju.

Resnični demokratični značaj Ljudske fronte je omogočil tudi ostvaritev ljudske oblasti — resnično demokratičnega značaja. To so bili narodno osvobodilni odbori. Oni so torej organi Ljudske fronte za izvrševanje vsakdanjih nalog: za mobilizacijo borcev v Narodno osvobodilno vojsko, za oskrbo fronte, skrb za zaledje na osvobojenem ozemlju, za izvrševanje vseh poslov, ki so spadali pod pristojnost nove ljudske oblasti na osvobojenem ozemlju.

Na zasedenem ozemlju je imela Ljudska fronta otežkočeno delo, a tudi tu je ustanavljala ilegalne narodno osvobodilne odbore. Tudi tam je Ljudska fronta pod vodstvom Komunistične partije mobilizirala borce, zbirala razno pomoč za fronto, vršila agitacijo in propagando za osvobodilno borbo. Na okupiranem ozemlju je imela Ljudska fronta ogromne zasluge za širjenje in jačanje vere pri ljudstvu, da bo v Jugoslaviji zmagala Narodno osvobodilna vojska, da bo zmagala Sovjetska zveza in drugi zavezniki. Potemtakem sta bili dezorganizacija in demoralizacija, ki jih je Ljudska fronta na okupiranem ozemlju vnašala med vrste okupatorjev in domačih izdajalcev, zelo koristni ne le za narodno osvobodilno borbo v Jugoslaviji, temveč tudi za naše zaveznike.

LJUDSKA FRONTA PO VOJNI — V RAZDOBJU MIRU

Ljudska fronta je takoj po vojni — ojeklenela in še bolj politično enotna — z že pridobljenimi bogatimi izkušnjami začela premagovati nove težke naloge. Dokončna organizacija nove države na razvalinah stare Jugoslavije, ki ni bila sposobna za življenje, izgradnja v vojni hudo prizadete države itd. — to so bile naloge, ki jih je imela Ljudska fronta takoj po zmagi nad okupatorji in domačimi izdajalci.

Če pomislimo, da je domača in mednarodna reakcija storila vse mogoče, da bi bil v Jugoslaviji vzpostavljen stari red po vzorcu preživele zapadne demokracije, tedaj šele vidimo, koliko težav je bilo pri ustvarjanju nove Jugoslavije — Federativne ljudske republike Jugoslavije, države z novim, pravičnejšim družbenim redom. Tudi tu je ogromno vlogo odigrala Ljudska fronta. Ljudska fronta je bila tista sila, na katero smo se opirali, kadar koli so nam nekatere zapadne sile z raznimi grožnjami skušale vsiliti stare gospodarje, režim starega tipa, ki ga naši narodi neskončno sovražijo, režim Grola, Mačka, Šubašiča in tem podobnih, ki so bili zvesti hlapci tujih gospodarjev in so služili tujim interesom na škodo narodov Jugoslavije. Ljudska fronta je bila tisto oporišče, na katero smo se naslonili in nismo popustili pred nobeno grožnjo tujih sil.

Volitve v Zvezno skupščino so pokazale silno življenjsko moč Ljudske fronte kot vseljudske politične organizacije. Rezultati volitev v ljudske skupščine so ena največjih zmag Ljudske fronte, ker se je 95 odstotkov tistih, ki imajo po novih zakonih volivno pravico, odločilo za novo Jugoslavijo. Potemtakem ima Ljudska fronta neprecenljive zasluge za uresničenje želja tistih, ki so v junaški narodno osvobodilni borbi dali svoje življenje za ostvaritev nove, boljše Jugoslavije, za uresničenje upanja vseh borcev osvobodilne vojne, za izpolnitev davnega hrepenenja vseh delovnih ljudi naše dežele, to se pravi, ogromne večine naših narodov.

Samo zato, ker je obstojala takšna Ljudska fronta, je bilo mogoče tako hitro ustvariti novo oblast od spodaj navzgor. Samo zato je bilo mogoče v tako kratkem času ustvariti nov državni aparat, da pravilno deluje v novih pogojih in v novih družbenih odnosih. Samo zaradi Ljudske fronte je moglo priti v naši državi, kljub vsem motnjam, do tako nagle politične stabilizacije.

VLOGA LJUDSKE FRONTE PRI OBNOVI DRŽAVE

Naša država je izšla iz te vojne strašno porušena in opustošena. Rane, ki so jih zadali našim narodom okupatorji, so bile tako težke, da bi bilo pod starimi političnimi in gospodarskimi pogoji potrebnih za njihovo ozdravljenje več desetletij. A Ljudska fronta je tudi za obnovo naše države prispevala ogromen delovni in ustvarjalni polet naših narodov, žar naše mladine, požrtvovalnost naših delavcev, kmetov, ljudske inteligence. Samo zaradi Ljudske fronte je bilo mogoče v nevideno kratkem roku vzpostaviti naš promet, zgraditi porušene mostove, železnice, rečni in morski promet. Velika zasluga Ljudske fronte je, da je spet obnovljen večji del naših porušenih vasi in mest. Nemajhna zasluga Ljudske fronte in predvsem delavcev v Fronti, je, da so bile naše tovarne tako hitro obnovljene in so tako naglo pričele z delom.

Velike zasluge ima Ljudska fronta v novi Jugoslaviji za uspešno reševanje raznih socialnih, kulturnih in prosvetnih vprašanj. Vlada, tako zvezna kot republiška, ne bi mogla obvladati teh problemov brez pomoči tako močne, tako množične ljudske organizacije, kakor je to naša Ljudska fronta.

PETLETKA IN LJUDSKA FRONTA

Ko je vlada izdelovala projekt za Petletni plan, je razumljivo upoštevala dejstvo, da bo ta veliki načrt za gospodarski napredek naše države mogoče ostvariti samo zato, ker ima Ljudsko fronto. Izpolnitev petletke — to je velika, a težka naloga, katere ostvarjenje zahteva največje napore Ljudske fronte. Izgradnja države, industrializacija in elektrifikacija, vse to bo uresničeno, ker imamo enotno ljudstvo, združeno v Ljudski fronti, ker je tu nevideni delovni polet mladine, delavcev, kmetov, ljudske inteligence in vseh delovnih državljanov naše države.

Po vsem, kar smo rekli, vidimo, da Ljudska fronta pri nas ni odigrala samo velike vloge v vojni, ampak da ima še večjo vlogo danes, pri mirni izgradnji države. Potemtakem je Ljudska fronta potrebna ljudstvu naše države tudi v bodoče. Ker ona najbolje predstavlja ne samo politično enotnost naših narodov, temveč tudi bratstvo in enotnost v nacionalnem smislu — zato Ljudske fronte ne more nadomestiti nobena meščanska politična stranka. **Zaradi tega postaja Ljudska fronta trajna, vseljudska politična organizacija, zato je nenadomestljiva in se razlikuje od vseh dosedanjih političnih strank in koalicij strank.** Ljudska fronta po svojem značaju nima nič skupnega s kakršno koli vsedržavno stranko, ki so jih ustanavljali pred vojno razni režimi v Jugoslaviji ali ki so jih ustanavljali totalitarni režimi v fašističnih državah. Vse takšne stranke in organizacije, ki so jih ustanavljal razni reakcionarni in totalitarni režimi, so bile ustanovljene zato, da bi se pod novo firmo obdržal stari, preživeli kapitalistični red. Ustanovljene so bile zato, da bi preprečile demokratizacijo države, demokratizacijo novega tipa. Z drugimi besedami, takšne organizacije so ustanavljali proti ljudstvu, da bi zatrli demokratične svoboščine v tistih državah. V totalitarnih državah so takšne fašistične organizacije ustvarjali, razumljivo, od zgoraj — ker so se pripravljali na osvajalno vojno. V takšnih organizacijah so do skrajne mere vzgajali osvajalni nacionalizem, z namenom, da bi potem osvajali in zasužnjevali druge narode.

Ljudska fronta v Jugoslaviji pa je v nasprotju z opisanimi — organizacija naprednih ljudi, ne samo zaradi borbe proti reakciji in fašizmu, zaradi borbe za očuvanje priborjenih in dosego novih pridobitev, marveč je to organizacija z ogromnimi nalogami, ki jih je pri nas že uresničila ali pa jih bo uresničila. Naša Ljudska fronta — to je demokracija novega tipa, resnična ljudska demokracija. Takšno je politično obeležje Ljudske fronte v Jugoslaviji, takšno je politično obeležje ljudskih oblasti v Jugoslaviji, ki se naslanjajo na Ljudsko fronto in izhajajo iz nje.

Predvojne meščanske stranke so se diskreditirale in izgubile pravico, da bi govorile v imenu ljudstva. Pokazale so, da niso sposobne voditi države, da pri današnji novi družbeni ureditvi ni opravičila za njihov obstoj in da je njihov obstoj popolnoma odveč.

Nova družbena ureditev v naši državi zahteva tudi novo obliko političnega življenja. Mnogoštevilne in raznovrstne po svojih pojmovanjih bi bile politične stranke v naši državi največja ovira za hiter in trajen razvoj naše države. Ne samo politični, temveč tudi gospodarski ustroj naše države izključuje možnost obstoja številnih političnih strank s starimi programi in starimi pojmovanji. **Enotni gospodarski načrt zahteva tudi politično enotnost.**

Zamislimo si tole sliko: končana je vojna, preiti je treba na izgradnjo države, mobilizirati vse ljudstvo za izvršitev številnih in važnih nalog, tu pa imamo razne stranke na čelu z raznimi Groli, Mački, Šubašiči, Lazicami, Gavrilovići itd. Eden pravi: ni treba graditi najprej tega mostu, ampak oni drugi. Drugi bi dejal: zakaj se daje več pomoči, recimo, Bosni, Liki, Črni gori, a ne kakšni drugi republiki? Vsi skupaj pa

bi najbrž rekli: Čemu bi metali milijarde za obnovo porušenih vasi, morali bi počakati, da se malo opomoremo, da dobimo reparacije itd.? Rekli bi: kaj nam bo petletka, kaj industrializacija in elektrifikacija; naši dedje in pradedje so na tej zemlji živeli brez elektrifikacije in industrializacije, zato lahko tudi mi; kaj nam bo načrtno kmetijstvo, naj vsak kmet dela, kakor ve in zna! Da bi takšne stranke širile med ljudstvom takšne in številne podobne reči, v to smo globoko prepričani. To bi naše sile paraliziralo, to bi onemogočilo vse tisto, kar vodi našo državo k blaginji in procvitu. Morda bo kdo pripomnil: pa v naši Ljudski fronti je tudi nekaj meščanskih strank. To je točno, toda množice, oziroma pristaši teh strank so s svojimi voditelji stopile v Fronto še med narodno osvobodilno vojno, po vojni pa so vodstva teh strank prišla do spoznanja, da je Ljudska fronta najboljša rešitev za naše narode, vključila so se sama v Ljudsko fronto in so danes na odgovornih položajih v državni upravi. Navzočnost teh vodstev v Ljudski fronti ne slabi enotnosti Ljudske fronte vse dotlej, dokler vodstva teh strank izvajajo program Fronte in dokler soglašajo z obstoječo politično in gospodarsko koncepcijo. Kolikor tudi so v Ljudski fronti vodstva nekaterih strank, so to v glavnem napredni ljudje, ki želijo čim več storiti za izgraditev in ugled naše države. Potemtakem njihova navzočnost v Ljudski fronti ne slabi, temveč obratno — krepi Ljudsko fronto.

LJUDSKA FRONTA IN KOMUNISTIČNA PARTIJA

Komunistična partija je bila iniciator in organizator Ljudske fronte Jugoslavije še pred vojno. Prinesla je v Fronto svoje velike izkušnje organizatorja in voditelja v borbi. Ona je Fronti dala svoj v borbi prekaljen naraščaj, ki je bil zgleden v borbi za osvoboditev kot za izgradnjo države. Potemtakem ima Komunistična partija še danes vodilno vlogo v Ljudski fronti. Tudi za naprej so ji to vlogo zaupale široke ljudske množice.

Ali ima Komunistična partija še kakšen program izven Ljudske fronte? Ne! Komunistična partija nima drugega programa. Program Ljudske fronte je tudi njen program. Po tem se tedaj Komunistična partija razlikuje od drugih strank in od Ljudske fronte?

Kot avantgarda delavskega razreda ima KP Jugoslavije vlogo voditeljice vseh naprednih, demokratičnih sil — kakor med osvobodilno vojno tako tudi sedaj v mirni izgradnji države. To široko vlogo dobiva Kompartija pod novimi pogoji, ki so nastali v osvobodilni vojni. Med okupacijo ima vlogo organizatorja in voditelja v osvobodilni borbi za svobodo in neodvisnost narodov Jugoslavije.

Vlogo voditeljice vseh naprednih sil, združenih v Ljudski fronti, je Kompartija dosegla zaradi specifičnega značaja revolucionarnega razvoja na dani etapi, zaradi novih poti — ki so posebno značilne v Jugoslaviji — k določeni družbeni spremembi.

Do ustvaritve nove države je bila pod navedenimi pogoji Kompartija ne samo avantgarda delavskega razreda, temveč tudi voditeljica vseh naprednih sil, ki so se skupno borile za določen cilj, to je, za izgon okupatorjev, za uničenje domačih izdajalcev in za ustvaritev nove državne zgradbe — Federativne ljudske republike Jugoslavije. Po ustvaritvi nove države je postala Kompartija voditelj celotnega družbenega razvoja: pri izgradnji ljudske oblasti — to se pravi, pri organizaciji države, v gospodarskem in kulturnem življenju itd. To vlogo ima kot sestavni del Ljudske fronte, ker je ona vodilni del Ljudske fronte.

V vsaki dobi družbenega razvoja oziroma družbenih sprememb so določene stopnje, ki so značilne za tisto stopnjo in ki so pogojene v osnovnih elementih dogajanja dane epohe. Katere so temeljne značilnosti v sedanji epohi?

1. Pojav fašizma. Zaradi nepremostljivih nasprotij med imperialisti se je rodil fašizem s pojačano imperialistično težnjo za osvajanjem sveta — ne samo gospodarsko, temveč tudi politično, s težnjo, da se likvidirajo male države in ustvari življenjski prostor za tako imenovano višjo raso, s težnjo za uničenjem vseh kulturnih pridobitev na svetu.

2. Velika osvobodilna vojna in popoln vojaški poraz fašizma, vojna, ki so jo vodili združeni narodi s Sovjetsko zvezo na čelu.

3. Propad starih državnih sistemov v vzhodnih državah, ki so živeli po načelih tako imenovane zapadne demokracije, in ustvaritev novih družbenih sistemov v teh državah po načelih prave, ljudske demokracije.

4. Revolucionarne družbene spremembe se razvijajo v znamenju borbe proti fašističnim osvajalcem, za svobodo in nacionalno neodvisnost, za uresničenje pravičnejšega družbenega sistema.

5. Poskus obnovitve fašizma s strani imperialističnih sil kot protiutež rastoči moči demokracije novega tipa.

6. Hujskanje na vojno in klevetanje novih demokracij. Ker svojega imperialističnega teka ne more v celoti zadovoljiti, mednarodna reakcija na čelu z ameriškimi imperialisti pričenja najbolj ogorčeno klevetniško kampanjo proti demokratičnim državam, zlasti proti ZSSR in FLRJ. Vojni hujskači se s skrajnimi napori trudijo, da bi privedli svet v novo vojno in katastrofo.

7. Nasproti fronti reakcije je — fronta miru. Nasproti enotnosti mednarodne reakcije in vojnih hujskačev vse bolj nastaja potreba in se tudi že ustvarja enotnost vseh naprednih ljudi, vseh, ki želijo mir in mednarodno sodelovanje, ustvarja se fronta miru in demokracije.

8. Enotnost interesov delavskega razreda in vseh drugih dejansko demokratičnih sil, zlasti v deželah vzhodne Evrope, in še posebno v FLRJ — je prvi činitelj za ustvaritev politične enotnosti, za ustvaritev dejanske, ljudske demokracije.

Z likvidacijo starega družbenega sistema pri nas, z nacionalizacijo in prehodom proizvajalnih sredstev v roke delovnega ljudstva, z eno besedo, z ustvaritvijo nove Jugoslavije, z novim političnim in gospodarskim ustrojem postajajo interesi vseh, ki pri tem delu sodelujejo, skupni, identični.

Potemtakem — kaj je pri nas Ljudska fronta?

1. Ljudska fronta pri nas je trajna, vseljudska politična organizacija z jasno določenim, trajnim programom.

2. Ljudska fronta je politična enotnost delovnih ljudi naše države: delavcev, kmetov, ljudske inteligence, mladine, žena in vseh delovnih državljanov, to je, vseh tistih, ki delajo v duhu nove Jugoslavije.

Kmečka zveza za Slovensko Koroško za lastninske pravice ziljskih kmetov

Kakor znano, je Hitlerjeva Nemčija z namenom, da si zagotovi prijateljstvo Italije, dopustila, da je fašistična Italija razlastila vse lastnike planin in gozdov ob italijansko-avstrijski meji. Nič ni pomagalo, da so se kmetje in občine uprle. Nacističnim mogotcem ni bilo za koristi ljudstva, ampak samo za njihove imperialistične cilje. Ziljski kmetje so zato po razpadu fašističnih sil upravičeno upali, da bodo tudi njihove lastninske pravice upoštevane. Vendar se od avstrijskih politikov, ki so se drugače tako potegovali za Kanalsko dolino in celo za Spodnjo Štajersko, nobeden ni spomnil, da je čisto na meji bila fašistična Italija storila veliko krivico. Še danes se pogajajo za pravice Južnih Tirolcev in obljubljajo Kanalcem, da jim bodo priborili pravico vrnitve na njihova posestva, ne zanimajo se pa za lastninske pravice slovenskih ziljskih kmetov. Zato se je obrnila Kmečka zveza za Slovensko Koroško na zvezno ministrstvo za zunanje zadeve in na medzavezniško komisijo za Avstrijo na Dunaju z naslednjimi zahtevami:

»Fašistična Italija je razlastila proti volji in privoljenju lastnike obmejnih planin, pašnikov in gozdov ob italijansko-koroški meji od točke 1508 (Peč) ob kotu jugoslovansko-italijanske meje naprej proti zapadu. Ta kupčija z lastnino slovenskih kmetov, soseščin in občin v Zilji se je izvršila v času sodelovanja med fašistično Italijo in Hitlerjevo Nemčijo.

Vsa razlaščena zemljišča je prevzela italijanska kolonizacijska družba »Ente per le Tre Venezie«, ki jih upravlja tudi še danes. Zemljišča so razlastili, ne da bi dali kakršno koli odškodnino prizadetim kmečkim lastnikom.

Po razlastitvi so takoj začeli izsekavati les in uničevati vse gospodarske naprave in kulture. V letih 1940—1944 je bil zgrajen na tem ozemlju poseben obmejni sistem. Od tega časa naprej je kmetom prepovedana celo paša živine in vsak dostop na ta zemljišča.

Italija, ki svojih utrdb nikdar ni uporabila proti napadalni Nemčiji, tudi še danes nadaljuje to politiko. Zaradi utrdb sta danes prepovedana paša živine in dostop lastnikom. Prav v zadnjih mesecih so pričeli izsekavati les na veliko. Tudi danes nihče ne plača nobene odškodnine za to.

V zvezi s temi dejstvi se obračamo na urad zveznega ministra za zunanje zadeve in zahtevamo:

1. da se takoj prekliče razlastitev teh zemljišč in da se takoj odstranijo vse utrdbe in nevarnosti za živino;

2. da se takoj povrneta lastnina in denar za izsekani les, ki ga hrani »Ente per le Tre Venezie«, slovenskim kmetom, soseščinam in občinam v Zilji kot edinim pravnim lastnikom tega ozemlja;

3. da se takoj ukine sekanje lesa ter omogoči svobodna paša.

To zemljo in te pravice imajo slovenski kmetje že stoletja. Z možnostjo svobodne paše na tem ozemlju je najtesneje **povezana** gospodarska in socialna usoda vseh slovenskih kmetov v Ziljski dolini.«

O jesenski paši

Suša je močno škodovala ruši na naših travnikih in kazalo je, da letos sploh ne bo več paše. Zadnji dež je vendarle nekoliko okrepil travišča in sedaj spet lahko redno gonimo živino na pašo. Čeprav ne najde živina bogvekaj hrane na travnikih in strniščih, ima vendar možnost, da pride na sonce in čist zrak ter se giblje. Vse to ugodno vpliva na telesno okrepitev mlade in na utrditev zdravja starejše živine, ki bo žal marsikje morala ostati vso zimo v zatohlih, vlažnih in nezdravih hlevih. Zato izkoriščajmo predvsem suhe jesenske dneve in puščajmo živino tja do pozne jeseni in do zime na prostem! Po zmrzli zemlji seveda ne smemo pasti! Ni namreč bolj škodljivega za živalska prebavila, kakor je zmrzlina. Zato ob dneh, ko je slana, izpustimo živino na pašo šele, ko je postalo toplo in je slana povsod izginila.

V bregovitih legah pasimo živino, kadar je zemlja suha. Če pasemo ob mokrem, razrije živina s parklji rušo, jo poškoduje in zelo otežkoči košnjo v prihodnjem letu. Na ravnini paša ob mokrem ni toliko škodljiva, če gre za starejše, naravne travnike. Sicer pa vpliva paša in hoja živine po primerno oskrbovanem travniku v splošnem prav ugodno na zgostitev ruše in uničenje plevela. Ta prednost pride seveda bolj do izraza v zgodnji pomladi kakor jeseni.

Po sv. Mihaelu je navada, da pasemo živino »čez in čez«. Ko se je pri nas kmetovalo še po starem in nismo poznali umetnih travnikov, ne gnojenja travnikov in deteljišč, je bila ta navada upravičena. Danes pa, ko si marsikdo s trudom in stroški uredi umetna ali dobro oskrbovana naravna travišča, ki ostanejo dalje časa zelena, paša »čez in čez« ni več upravičena in tudi ne dovoljena. Gospodar takega zemljišča, kateremu bi popasli travo, nas lahko toži za povračilo škode. Pred sodiščem pa nam izgovarjanje na staro navade o pošmihelski splošni paši ne bo pomagalo.

Tudi na naš lastni umetni travnik prvo leto, to je v letu setve, ne kaže puščati goveda, zlasti ne ob slabem vremenu. Ovac ali koz pa že celo ne smemo pasti po takih mladih traviščih, ker izruvajo cele šope mladih rastlin.

Pomnimo, da živine pozno v jeseni ne smemo pošiljati na pašo tešče, marveč jo moramo najprej doma nakrmiti. Na tešče pašena živina rada zboli na prebavilih in se tudi ne napase do sitega. Kakšno krmo bomo dali zjutraj pred pašo, je odvisno od vremena. Če je lepo in suho, ji smemo brez nadaljnjega položiti sveže trave ali detelje. Če je deževno, pa dajmo raje suho krmo. Previdnost je potrebna tudi pri napajanju pašne živine. Najbolje je, da napajamo, preden gre živina na pašo; ko pa se vrne v hlev, moramo vsaj dobro uro čakati z napajanjem. Neposredno po vrnitvi z bujne paše bi napajanje lahko povzročilo napenjanje živine.

Na paši živine ne smemo pretepati. Mlado žival z grdim ravnanjem lahko povsem skvarimo. Pameten pastir izhaja skoraj vedno brez šibe, vsako žival večkrat na dan prijazno počoha po glavi in jo ogovarja. Tudi ne škoduje, ako navadimo živino, da nam jemlje kruh iz roke, kar nam pride prav, ko žival zboli in ji je treba dati zdravil na kruhu.

Sedaj pa, ko vidimo, kako je treba ravnati z živino, s korajžo na pašo, da bodo krave in telice pozimi laže teletile, nam ostale zdrave in tudi dajale več mleka. Ko boste sedeli okrog pastirskega ognja in pekli krompir, pa sklenite, da ne boste samo pazili, da Sivka ne uide v sosedovo repo in Jirs ne pobegne domov, marveč da boste poleg tega storili še kaj koristnega, kakor na primer očistili osuševalne jarke, izkopali jame za sadno drevje, uničevali jesenski podlesek itd. Kočuški

Shranjujmo peso v podsipnicah

Pogostoma nastaja sedaj ob količkaj povoljnejšem pridelku na naših naprednejših živinorejskih kmetijah vprašanje, **kje shraniti čez zimo peso.** V kleteh je navadno premalo prostora. V tem primeru se moramo pač poslužiti **podsipnic.** Pri nas na Koroškem so te na naših malih in srednjih kmetijah še malo znane. V mlekarsko bolj razvitih predelih Slovenije, na primer na Gorenjskem, pa so zasipnice nekaj tako samo ob sebi umevnega kakor pri nas kleti. In tudi z vso pravico, kajti ob pravilnem shranjevanju v podsipnicah se pesa (tudi krompir) čez zimo bolje drži kakor v kleteh.

Peso namečemo tako na visoko, da sega v podsipnicah, ki jih uredimo ob poslopjih, pri steni približno v višino pol metra, na nasprotni strani podsipnice pa do roba jame. Tako zagotovljen kup pese ali kake druge okopavine pokrijemo od vseh strani do debeline približno 30 cm s slamo. Le-ta mora biti zravnana in je z njo oblagati kup tako, kakor bi pokrivali streho. S slamo pokrito podsipnico pustimo do pričetka ostrejšega mraza. Tedaj pokrijemo do roba strešnega napušča poševno podsipnico s približno čevelj (25 cm) debelo plastjo prsti. Zgornji del podsipnice, kolikor je pod streho napušča, pustimo pokrit samo s slamo, da lahko tudi pozimi skozi njo okopavine dihajo.

PRISPEVAJTE ZA TISKOVNI SKLAD OF

TA TEDEN SE SPOMINJAMO

11. 10. 1896 je umrl Bruckner Anton, avstrijski pozno-romantični skladatelj — simfonik.

12. 10. 1492 je Krištof Kolumb odkril Ameriko.

14. 10. 1895 je bil rojen Josip Vidmar, predsednik prezidija Ljudske skupščine LRS.

15. 10. 1946 je bila zaključena v Parizu mirovna konferenca 21 držav. Trajala je polnih 79 dni.

15. 10. 1844 je bil rojen v Vrsnem pod Krnom pesnik S. Gregorčič.

15. 10. 1856 je bil rojen Oscar Vilde, angleški pesnik.

17. 10. 1714 je umrl v Gorici Janez Svetokriški, pisec slovenskih pridig.

Izdajatelj, lastnik, odgovorni urednik lista: dr. Matko Scharwitzl, Wien XVI, Ottakringerstrasse 83. — Glavni urednik: dr. Franci Zwitter. — Uredništvo in uprava: Wien IV, Waaggasse 6/II. Telefon B 21-5-50. — Podružnica uprave: Celovec (Klagenfurt), Völkermarkterstrasse 21/I. — Tiska: „Globus", Zeitungs- Druck- und Verlagsanstalt G. m. b. H., Wien I, Fleischmarkt 3—5.

FRANCE BEVK: 8

KAPLAN MARTIN ČEDERMAC

Kako naj jim z beraštvom besed, ki jih znajo, pove tisto, kar se že dva tisoč let oznanja v tisoč in tisoč besedah? In on — ali bi znal? Pač! Nerodno, jecljajoče, kakor godec, ki tuje godalo vzame v roke.

Oko mu je obstalo na mastnem napisu. »La Patria.« Domovina! Bral je, preskakoval vrstice, odstavke sproti prevajal. »Kaj je narod? Posvečena družina; zemlja, na kateri smo rojeni; domača gruda, ki nam jo je Bog odmeril v svoji Previdnosti...«

Sedel je, položil knjigo na mizo in se oslonil.

»Domovina ni samo zemlja, na kateri prebivamo, je mnogo več; kri je, ki se nam pretaka po žilah in ki nam je Bog ni dal, da bi jo po nepotrebnem zapravljali... Kadar tedaj ljubimo domovino, ne ljubimo samo sončnih pobočij, zelenih gozdov, oljčnih gajev, ampak predvsem kri, ki se nam pretaka po žilah... ki prebivamo na tem izvoljenem kosu zemlje...«

»Ki prebivamo na tem izvoljenem kosu zemlje«, je ponovil in bral dalje.

»Duhovnik mora biti luč sveta in sol zemlje... Njegova volja mora biti podvržena škofovi in je dolžan ubogati...«

Obšla ga je neizmerna izmučenost, glava mu je legla na levico, ki je bila iztegnjena po mizi. Mučil se je, da bi jo zopet dvignil, a mu je obležala... »Luč sveta in sol zemlje... Njegova volja mora biti podvržena škofovi...« Zaspal je.

*

Prebudilo ga je sonce, ki je posijalo v izbo. Bilo mu je, kakor da je na pol prespal vse hude misli in žgoče skrbi; le telo mu je bilo omotično, težko, kakor da se mu strup pretaka po žilah. Potreboval je moči. Dolgo se je umival in potapljal obraz v mrzlo vodo. To ga je osvežilo.

Ko je s knjigami v roki stopil iz kaplanije, je za trenutek postal in se ozrl po soncu. Vseokrog samo zelenje in zlato. Občutek nedelje, spleten iz sončnih žarkov in petja zvonov, kakršnega je poznal že iz mladosti. Pomudil se je ob njem, kakor da bi se hotel ogreti v njegovi dobrotni toploti. V zvoniku je zaškrtnilo in udarilo uro, tedaj se je zdrznil in odšel proti cerkvi.

Cerkovnik ga je naglo oblačil; že bi bil moral stopiti pred oltar. Čedermacu se je mudilo. Dvakrat se je zmotil v molitvi, začel je od kraja. Maševal je počasi, trudil se je, da bi bil zbran, a so ga vedno huje motile misli. Napeto je poslušal, kaj se godi za njegovim hrbtom. Strežnika sta odgovarjala ropotajoče, brez misli; bilo je prvič, da je to opazil. Orgle so bučale pod obokom, ujele melodijo pesmi in jo vlačile s seboj. »Pred Tabo na kolenih.« Obrnil se je, gledal v kamnitni tlak, vendar mu je plavala pred očmi strnjena skupina obrazov od obhajilne mize prav do cerkvenih vrat. Pogled mu je splezal po oltarju, čez pozlačena vratca tabernaklja, na bela angela, ki sta s sklenjenimi rokami klečala ob straneh. Sveti Boštjan, čigar golo, okrvavljeno telo je s puščicami prebodeno viselo privezano na oklešče-no drevo. Sveti Rok je kazal višnjevkasto rano nad kolenom, ob nogah mu je čepel pes in ga gledal z vdanim pogledom. Vse sohe sive, kakor da se jim je že zdavnaj odluščila barva in kažejo golo siromaštvo. Sredi oltarja sveti Jurij na konju, ki s sulico zabada zmaja v žrelo in se s celim obrazom ozira po cerkvi. Gospodu Martinu se je zdelo, da gleda vse to prvič; kakor da so mu novi občutki spremenili tudi pogled na stvari in na življenje.

Med očenašem, ki ga je molil po evangeliju, mu je glas trepetal; molil je goreče, še nikoli tako, iz dna duše. Nato se je z rokama opri na prižnico in pogledal po vernikih. Vsi pogledi so bili uprti vanj. Postalo mu je v hipu jasno, da je novica dosegla tudi Vrsnik. Saj niso mogli verjeti. Oči so se jim žgoče zabadale v kaplanov bledi, neprespani obraz. Ali je resnica?

Ti pogledi so ga čudno zmedli. Če bi se bil tudi do kraja odločil, bi bil zdaj omahnil v svojem sklepu. Razlogi, ki so bili iz bojazni in jih je podprl z razumom, so se mu v hipu zrušili. Obvladovali so ga zgolj občutki, obzir na verike, ki so čakali s pridržano sapo.

Pogled mu je nehote ušel za vrata. Tam je oslonjen na steber stal kovač Vanc, klobuk je držal na trebuhu; čokata postava, širok obraz z velikimi, visečimi brki in rdečkastimi, nemarno počesanimi lasmi. Napeto ga je meril s siviml očmi, kakor da nestrpno pričakuje prve besede. Zbal se ga je; pogled mu je splaval po siromaštvu cerkve. Stene skoraj gole, krasil jih je križev pot s slovenskimi napisi. »Kdaj izgine ta sramota?« Besede, ki se jim je bil pred leti nasmehnil, a zdaj so nenadoma dobile grozoten pomen. Skozi stranska okna je

GENERAL MARKOS

Med bivanjem anketne komisije Varnostnega sveta v Grčiji se je nekoliko članov te komisije sestalo na osvobojenem ozemlju z generalom Markosom, vrhovnim poveljnikom Demokratske armade Grčije. Med delegati je bilo tudi nekaj novinarjev, med njimi Oskar Davičo, ki je sestanek opisal v prvi številki reprezentativne revije »Jugoslavija«. Oskar Davičo poroča:

... Na pragu je stal mlad moški, nenavadno vitek. Pritegnjen v pasu s širokim oficirskim pasom, z oprtačem, ki je na prsih prekrižan s pasom, na katerem mu na levi strani visi velik samokres »valter« v novem svetlem tulcu, je bil zaradi svoje vitkosti videti manjši, kakor je v resnici.

Smehljal se nam je odkritosrčno in veselo in nas pozorno gledal z velikimi modrimi očmi. Lahno ožgane obrvi so podčrtavale zbranost vsega njegovega podolgovatega in suhljatega obraza z ostro izklesanim ravnim nosom. Stal je na pragu stavbe umerjen, blag in nekako mil in drag, globoko zadihan, morda od razburjenja, morda pa tudi od teka, h kateremu ga je gnalo vzhičenje in želja, da bi čimprej prišel do nas. Res, pozneje nam je povedal, da je poslednje kilometre do Krisomilj pretekel.

Snel je vojaško čepico in čvrsto stopil z iztegnjeno roko proti nam.

To je bil general Markos.

Ko se je rokoval z nami, je vsakemu od nas čvrsto stisnil roko in venomer zatrjeval, kako je srečen, da smo se naposled vendar našli. Na njegovi bluzi ameriškega kroja ni bilo nikakršnega znamenja oficirske stopnje.

Markos je svobodno mahal z rokami, stopal po sobi s širokimi, velikimi koraki, pripovedoval o svoji poti in pazno povpraševal, kako smo mi potovali, izdeloval načrt razdelitve skupnega dela za popoldne, vse to neprisiljeno, veselo in svobodno. Vse na njem je bilo tako sproščeno, dejal bi nekontrolirano, pogled pa pozoren, a z glavo je majal otroško; kadar jo je vrgel nazaj in dvignil lase s čela, gibi njegovih rok in ves način, kako stoji in hodi, kako si vzame stol, da sede nanj, kako pritegne k sebi vso mizo in posadi nogo v škornju na prečko, kako gleda, kako govori strastno, a preprosto, ne da bi izbiral besede, vse je sproščeno.

In tako je tudi res bilo. Rad bi nam bil povedal strašno mnogo, pa ni imel besed. Potem je neodločeno zamahnil z roko in brž prešel na drugo reč. Pričel je pripovedovati, izpočetka še zadihano:

Vedno sem občutil, da demokratični narodi s simpatijo spremljajo borbo, ki jo je grški narod vodil in jo venomer vodi. Prepričan sem, da bomo zmagali, kajti narod, ki se s tolikšno voljo, pogumom in razumom bori za svojo neodvisnost, je nepremagljiv. To svoje prepričanje črpamo iz slavnih zgledov sovjetskih, jugoslovanskih in drugih narodov, ki so znali vztrajati na tej poti.

Da bi ostali v mejah protokolarnih form, ker smo želeli poudariti svoje spoštovanje do njega, vrhovnega poveljnika ljudske Demokratske armade, smo sedli šele, ko nas je on, nekoliko vznemirjen, zaradi našega zadržanja, povabil s široko kretnjo, naj sedemo. Šele nato je Graur, član delegacije ZSSR, na svoj pridržani način povedal, kako je bilo sklenjeno, da pošlje Anketna komisija podkomisijo v Vrhovni štab, da se sestane z njim, generalom Markosom, da prejme od njega memorandum Demokratske armade in čuje njegovo avtoritativno razlago vzrokov nereda v Grčiji.

Pri tem pa je prevzet od vsega, kar govori, ali pa pazno spremlja, kar mu odgovarjamo. Tako smo čutili, da v njem ni bilo prostora za misel, kakšen vtis zapušča v nas, a kje neki s pozo. Bil je tolikanj priroden in neprisiljen, da se je celo zdelo, kakor da ga že davno od nekod poznamo, in da smo celo njegovi stari prijatelji.

In vendar je vse na njem še novo. Njegov kovinski glas je čudno zvenel v prostoru, kjer smo se zbrali, in je bil občutljiv za najmanjše vzhičenje, izražal je vsako povišanje njegovih misli, polnih strasti in naglih občutkov. Distanca med nami je izginila. Prav za prav izginila, ker ni bilo časa, da bi se sploh pojavila.

Še je trudoma dihal ves zasopel od teka. Nikakor pa ni želel ali hotel, da bi pred nami tajil vzhičenje in veselje in da je tekel, da bi čimprej prispel in nam lahko oči v oči od srca rekel: »Nimam besed, da bi izrazil svoje veselje.«

Ko je Graur začel opisovati priprave za to pot na Gramos in je omenil dezertacijo anglo-ameriškega dela podkomisije, je Markos vstal s stola in čvrsto razkoračen rekel:

Vsa ta igra nam je bila jasna od prvega trenutka. Amerikanci in Angleži so od vsega početka hoteli vnesti čim več zmede, da bi preprečili spoznavo resnice, ki je preprosta, toda njim nevšečna. Na drugi strani so lahko bili gotovi, da jih bo grška monarho-fašistična vlada v tem podpirala z vsem svojim aparatom. Mi nismo krivi, če ni prišlo do sestanka. Jaz sem bil pripravljen sestati se s podkomisijo, kjer koli bi se to njej zahotelo. Toda jaz sploh nisem bil obveščen ne o kraju ne o dnevu sestanka. Iz listov sem izvedel, da do sestanka mora priti. In sem čakal. Precej razumljivo je, da Vrhovni štab, ki vodi borbo v vsej Grčiji, ne more biti na njenih severnozapadnih mejah in to iz vojaških, političnih in — moralnih vzrokov...

Iznenada se je ustavil:

Ampak, ljudje, vi ste gotovo lačni!

Pri obedu smo se nevezano pogovarjali. Dotaknili smo se neštetih zadev, toda brž ko smo nekoliko zabodli v katero izmed njih, vselej je kdo izmed novinarjev ali delegatov rekel, da se bomo o tem obširneje pogovarjali po kosilu, nakar je sam postavil Markosu vprašanje, ki ga je tisti trenutek najbolj zanimalo in je kajpa terjal kar najbolj izčrpen odgovor. General Markos je nasmehljan odgovarjal vsem enako odkrito, pripravljen, da vsak trenutek — ne glede na popoldanske razgovore — prične podrobneje prodirati v vsako problematiko.

Ta stalna pripravljenost, da se loti katerega koli izmed raztrganih problemov, se mi je zdela ena izmed njegovih značilnih črt. Lahko si se prepričal, da ni pripravljen zgolj na razpravljanje, marveč da zajema in obsega tudi vse vidike aktivnosti, da je general Markos vselej pripravljen, da se vsak trenutek zavzame za tovariša, za nepoznanega človeka, za katero koli nalogo in da vnaša v svoje delo vso strast svojega značaja in temeljitega znanja, sebe vsega brez pridržka, kakor da je ves enovito vlit iz ene same gladke kovine.

IZ FILMSKEGA SVETA

V mesecu juliju so predvajali na mladinski progi Šamac—Sarajevo 22 raznih filmov. Med domačimi jugoslovanskimi filmi so si graditelji ogledali dokumentarne filme »Mladinska proga Brčko-Banoviči«, »Po sledi četrte in pete ofenzive«, »Mladina gradi« in umetniški film »Slavica«. Graditelji proge so pokazali veliko zanimanje za filmske predstave, posebno pa se je to opazilo pri vaški mladini, od katere so mnogi šele na progi prvič videli film. Meseca julija so skupno priredili 246 predstav, ki jih je gledalo 137.709 graditeljev.

Jugoslovansko zvezno filmsko podjetje« »Zvezda« je snemalo v črnobelem in barvanem traku letošnjo fizkulturno parado v Beogradu. Snemanje z barvnim materialom je uspelo in sedaj tehnično pripravljajo prikazovanje filmov. Ta film v barvah je prvi te vrste v jugoslovanski industriji in je znaten uspeh mlade jugoslovanske filmske industrije. Glavno režijo tega barvnega filma je vodil Borislav Nanovič, ki pripravlja tudi nov umetniški film »Kakor plima«. Za dokumentarni film »Fizkulturna parada« je pripravljena glasbena kompozicija z izvirnim besedilom. Film bo dolg nad 1000 m in ga bodo prikazovali vzporedno z nekim manjšim filmom.

Češkoslovaška filmska industrija bo izdelala letos 21 dolgih filmov, med njimi šest komedij in tri filme iz dobe okupacije. Dokončali so snemanje filma »Čapkove povesti«. Pripravljajo pa film »Krakatit« po znamenitem romanu K. Čapka. V teku so tudi priprave za snemanje filma iz življenja jugoslovanskih partizanov »Dan se začenja z nočjo«.

SMEJMO SE

VELIKODUŠNOST

Stric malega Tevžija je velik skopuh. Tevži pride neko jutro k njemu in mu reče:

»Stric, danes se mi je sanjalo, da si mi podaril 5 šilingov.«

»In ker mi je tvoja mama dejala, da si bil zadnje dni zelo priden, si lahko te šilinge obdržiš,« je velikodušno odvrnil stric.

KRATKO IN JEDRNATO

Žena nekega častnika se je pri feldmaršalu Suvorovu pritoževala nad svojim možem.

»Vaša svetlost, moj mož grdo ravna z menoj!«

»To me nič ne briga,« je odgovoril feldmaršal.

»Za hrbtom pa tudi o vas slabo govori in vas zmerja...«

»To, draga moja, pa vas nič ne briga!« je bil odgovor slavnega vojskovodje.

MALI »DENACIFIKACIJSKI« KOLEDAR

1923 je Herr von Rauber und Stapler spoznal Hitlerja.

1923 — 1933 se je omenjeni počasi nacificiral.

1933 je uradno postal nacist.

1933 — 1945 se je kot navdušen in aktiven nacist naglo obogatil.

1946 je prišel formalno pred sodišče za denacifikacijo.

1947 je Herr von Rauber und Stapler postal generalni direktor velikega industrijskega podjetja v zapadni okupacijski coni Nemčije.

---

sijalo sonce in se v širokih pramenih razlivalo preko ladje; v njih so trepetali oblaki srebrnega prahu.

Morda je bilo le nekaj trenutkov; morda kratka minuta, ko se je motil s temi pogledi. Izgubil je bil čut za čas, ni se mu zdelo dolgo. Morda bi bil še dlje tako stal, kakor okamenel, brez besede, da ga ni zdramilo nestrpno pokašljevanje. Moral je začeti. Z občutkom, kakor da se je vrgel v prepad, so mu besede same po sebi prišle z jezika.

»Cari cristiani!«

Bilo je izgovorjeno. Za trenutek mu je vzelo glas, kakor da se je neizmerno zavzel sam nad seboj. Nazaj ni mogel. In bi v tem trenutku tudi ne hotel. »Nazadnje«, je pomislil, »je kar prav tako.« Kakor da je bilo zanj zdaj važno samo eno: »Kaj porečejo verniki?« Kaj porečejo?

» »Naša domovina, dasi naj bi ta izraz prvotno pomenil očetovo hišo in označuje pogosto samo rojstno deželo, se vendarle dandanes uporablja za imenovanje civilne združbe kakšnega naroda in njega stalnega prebivališča...«

Italijanske besede so mu bile jecljajoče, negotove, kakor stopinje otroka, ki je pravkar shodil. In vendar je to komaj opazil, ni se poslušal, ostro je opazoval le obraze ljudi. Nič več tiste lačne napetosti kot prej, a razen presenečenja za hip nobeno drugo čustvo ni našlo prostora v njihovih dušah. Ozirali so se drug po drugem in se na dolgo spogledovali. Čedermac je rahlo zatisnil veke, kakor da se boji tega, kar še pride. Kaj? Tega ni vedel. Ni več videl posameznih obrazov, glave cele soseske so se strnile kakor množica na pobledeli podobi.

Nadaljeval je v italijanščini:

»Torej je tako pojmovana domovina za nas katoličane zlat prstan, ki veže družino s človeštvom. Ker izvira domovina iz družine...«

Besede so se mu zmedle, zopet je široko odprl oči. Medtem se je bila na obrazih poslušalcev izvršila sprememba. Moški so še zmeraj strmeli vanj, a ženske so bolščale predse; obojim je cela lestvica občutkov igrala na obrazih. Opazil je vse odtenke čustev, kar jih le more izraziti človeška duša, od prepadenosti do globoke užaljenosti in upora. Zdelo se mu je, da bo kateri izmed njih zdaj pa zdaj dvignil glas, ki se bo divje, grozeče razlegnil pod obokom.

»Kaj je torej domovina? Nič drugega kakor povečana družina, ozemlje, kjer smo se rodili, gruda, ki nam jo je Bog pripravil v večni veličini svojih načrtov, v skrivnostni svoji previdnosti...«

Ni pazil na besede, ki jih je govoril, gluho so mu odmevale v ušesih. Strastno, vedno strastneje ga je zanimalo le, kako jih sprejemajo verniki. Ali jih razumejo? Sprva so ga napeto poslušali, toda napetost je popuščala od trenutka do trenutka, od stavka do stavka, kakor da so se zavedeli jalovosti svojega prizadevanja. Pogled mu je znova ušel proti vratom. Kovač Rakar ga je gledal s posmehom; zdelo se mu je, da mu neizgovorjene besede bere na ustnicah. »Ali ga slišite. Za svojo bisago bi se prodal tudi hudiču.« Kakor da mu je to na glas zakričal, mu je čudno stopilo v srce, ga užalilo in zbegalo. Govor se mu je za trenutek pretrgal, le s težavo ga je zopet navezal.

V zadnjih klopeh je sedela stara Breškonka, pobožna ženica, ki je z vsem srcem visela na Bogu in ni zadnja leta nobene maše zamudila. Opazil je bil, kako so ga njene rjave oči gledale začudeno, a obenem plaho in sočutno. Potem je uprla oči v klop, sklenila roke in tiho zase molila. Njegova pridiga je bila zanjo le nerazločen tok besed, ki jih ni razumela. Vela lica so ji drhtela, trepetale so ji ustnice, kakor da stežka premaguje bridkost, ki jo je stiskala za grlo.

»Domovina ni samo zemlja, kjer smo se rodili; je še mnogo več; je kri, ki se pretaka po naših žilah; obstoji tajno soglasje po božji volji, in ni da bi ga človek razbijal po svoji muhavosti...«

In ves čas ni nehal gledati v starko, ni mogel odvrniti pogleda od nje. Da bi ga bila razumela, bi ji bila morda kri zaplala v bleda lica. Zdela se mu je zdaj edino veljavno merilo za njegovo početje. Ni mu ušlo, kako so ji tenke ustnice iznenada zadrhtele, a iz oči so se ji udrle solze in ji polzele čez zgubana lica.

Poleg nje je sedela njena nečakinja, na pol bebasta Mjutka. Dolgoraslo, bledično dekle z gožo, podolgovatega, pegastega obraza. Gledala je, kakor da se venomer nečemu čudi. Ves čas je nategovala vrat in preko tetine glave strmela v kaplana. Razen topega strmenja in odkrite radosti nad nepričakovano novostjo, ki prevzema v isti meri bebce in otroke, niso izražale njene oči nobenega določnega občutka. Toda ko se je ozrla po teti in zagledala solze, se je zdelo, da se je nenadoma prebudila njena dremajoča duša. Ni mogla videti tujega smeha, da bi se ne bila tudi ona na glas smejala; ni zagledala solz, da bi se tudi ona ne bila razjokala. Nenadoma se ji je krčevito skremžil obraz, zajokala je z visokim, piskajočim, nečloveškim glasom, da se je strahotno razlegnilo po cerkvi.

Če bi se bilo to zgodilo kadar koli, bi se bili ljudje spogledovali in se nasmihali; stara Breškonka bi se bila dvignila in jo odvedla iz cerkve. Nastalo bi bilo nekaj minut nemirnega prerivanja, a nato bi bila stvar pozabljena. Zdaj pa nihče niti majčkeno malo ni pomislil na to, da joče norica. Kazno je bilo, da jim je šele njen jok do konca razbičal občutke. Preplašeni, negotovi in zmedeni v svojih čustvih so se nenadoma zavedeli svoje bridkosti, zavijanje norice jih je kot plaz potegnilo za seboj. Zajokale so vse ženske; nekatere tiho, pridržano, a druge glasno, s sklonjenimi glavami, kakor da so jim obtežene od solza. Neka bledična deklica pred obhajilno mizo je ostro zavreščala in se z rdečim, solznim obrazom obrnila po cerkvi. Tudi nekateri možje so imeli solze v očeh, krčevito so stiskali ustnice.

(Dalje)